

ERASMUS UNIVERSITEIT ROTTERDAM

Erasmus School of Economics

Bachelorscriptie Fiscale economie en Economie & bedrijfseconomie

De vooral strenge implementatie van de renteaftrekbeperking

Naam student: Robbert Verwijs

Studentnummer: 585207

Begeleider: Drs. P.C.J. Oerlemans

Tweede beoordelaar: F.P.H. van hal

Datum definitieve versie: 17 juli 2023

Het geschrevene in deze scriptie is de opvatting van de auteur en niet noodzakelijk die van de begeleider, tweede beoordelaar, Erasmus School of Economics of Erasmus Universiteit Rotterdam.

Inhoudsopgave

<i>Hoofdstuk 1 Inleiding</i>	3
1.1 Aanleiding en relevantie	3
1.2 Onderzoek en probleemstelling	3
1.3 Opzet onderzoek	4
<i>Hoofdstuk 2 Gelijke fiscale behandeling van vreemd vermogen en eigen vermogen</i>	5
2.1 Inleiding	5
2.2 Huidige fiscale behandeling van vreemd vermogen en eigen vermogen	5
2.3 De kapitaalstructuur van vennootschapsbelastingplichtigen	6
2.4 Het effect van de renteaftrekbeperking op de meer gelijke fiscale behandeling van vreemd vermogen en eigen vermogen	8
2.5 Tussenconclusie	10
<i>Hoofdstuk 3 Het artikel van de generieke renteaftrekbeperking</i>	11
3.1 Inleiding	11
3.2 Gecorrigeerde winst	11
3.3 Saldo aan rente en de drempel	13
3.4 Ter zake van geldleningen	13
3.5 Voortwenteling van rente	14
3.6 Geactiveerde rente	15
3.7 Tussenconclusie	17
<i>Hoofdstuk 4 De implementatie van de ATAD1 richtlijnen</i>	18
4.1 Inleiding	18
4.2 Richtlijn (EU) 2016/1164	18
4.3 Het percentage van eerst 30%, nu 20%	19
4.4 Verzachtende maatregelen?	21
4.5 Implementatie in andere landen	24
4.6 Aanbevelingen met betrekking tot de renteaftrekbeperking	25
4.7 Tussenconclusie	26
<i>Hoofdstuk 5 Rechtvaardigheid van de renteaftrekbeperking</i>	28
5.1 Inleiding	28
5.2 Het rechtvaardigheidsbeginsel	28
5.3 Toetsing renteaftrekbeperking aan de belastingbeginselen	29
5.4 Tussenconclusie	32
<i>Hoofdstuk 6 Conclusie</i>	34
<i>Literatuurlijst</i>	37

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Aanleiding en relevantie

Per één januari 2019 zijn de ATAD1-richtlijn in de Nederlandse wetgeving geïmplementeerd. Deze richtlijn is in 2016 door de lidstaten van de Europese Unie goedgekeurd ter implementatie. Het doel van de richtlijn betreft volgens Elsweier: 'een minimumharmonisatie ter bescherming van de grondslagen van de lidstaten van de Europese Unie'.¹ De richtlijn bevat actiepunten die voortkomen uit het OESO BEPS project, wat ziet op een mondiale aanpak van grondslaguitholling en winstverschuivingen tegen te gaan. In de ATAD1-richtlijn zijn verschillende maatregelen opgenomen, die lidstaten dienen te implementeren, om belastingontwijking tegen te gaan. Zo bevat de richtlijn een regeling voor exitheffingen, CFC-maatregel, algemene misbruikbepaling en een renteaftrekbeperking. Deze maatregelen dienden per 1 januari in de nationale wetgeving te zijn geïmplementeerd, wel bevatte de richtlijn de mogelijkheid voor lidstaten om de implementatie af te stemmen op hun eigen wensen.

De generieke aftrekbeperking is daarom per 1 januari 2019 geïmplementeerd in de nationale wetgeving. Naast het doel om grondslaguitholling tegen te gaan, had het kabinet ook de wens om een gelijke fiscale behandeling van vreemd en eigen vermogen na te streven. Dit zou namelijk ten goede komen aan de stabiliteit van de Nederlandse economie.

Inmiddels is de renteaftrekbeperking enkele jaren geleden geïmplementeerd en op sommige punten nog verder aangescherpt in de jaren. Zo werd het percentage van de renteaftrekbeperking verlaagd van 30% naar 20%, waardoor een groter aantal belastingplichtigen wordt geraakt door de maatregel. Daartegenover staat dat de renten stijgende zijn, terwijl de afgelopen jaren sprake was van een dalende rente. Zodoende lijkt het mij zaak om enkele jaren na de implementatie van de renteaftrekbeperking te kijken of de implementatie van de renteaftrekbeperking gerechtvaardigd is.

1.2 Onderzoek en probleemstelling

De staatsecretaris heeft bij de implementatie van de renteaftrekbeperking voor een generieke toepassing gekozen. Wat betekent dat alle vennootschapsbelastingplichtigen geraakt kunnen worden door de renteaftrekbeperking. Zo wordt bijvoorbeeld ook het MKB geraakt door een beperking in de renteaftrek, terwijl deze bedrijven mogelijk niet in internationaal verband aan grondslaguitholling doen. De renteaftrekbeperking speelt door zijn generieke werking ook niet enkel een rol bij de commerciële bedrijven. Maar ook bij bedrijven in de publieke sector, zoals bijvoorbeeld gemeenten en woningbouwcorporaties. Deze vennootschapsbelastingplichtigen kunnen vanwege hun maatschappelijke taak enkel gefinancierd worden door middel van vreemd vermogen. Maar worden daardoor wel geraakt door de renteaftrekbeperking.

¹ Elsweier, De implementatie van anti-belastingontwijkingrichtlijn 1 (ATAD 1)

Daarom lijkt het mij goed om te onderzoeken aan de hand van een literatuuronderzoek hoe de implementatie van art. 15B Wet op de Vennootschapsbelasting tot stand is gekomen. De onderzoeksvraag die centraal staat luidt dan ook:

“In hoeverre is de strenge maar robuuste implementatie van de renteaftrekbeperking in art. 15b Wet VPB gerechtvaardigd?”

1.3 Opzet onderzoek

Om antwoord te krijgen op de onderzoeksvraag wordt in het tweede hoofdstuk aandacht besteed aan het streven van het kabinet naar een gelijkere behandeling van vreemd vermogen en eigen vermogen. Eerst wordt gekeken naar de kapitaalstructuur van de rechtspersonen in Nederland, om te kijken hoe deze onderneming over de jaren heen zijn gefinancierd. Daarna wordt aan de hand van een in 2022 gepubliceerd onderzoek gekeken of de renteaftrekbeperking leidt tot een gelijkere behandeling van vreemd vermogen en eigen vermogen. De deelvraag die hier centraal staat: ‘Is het streven naar een gelijkere behandeling van vreemd vermogen en eigen vermogen mogelijk met de renteaftrekbeperking?’

Daarna zal in hoofdstuk 3 aandacht worden besteed aan de werking van de renteaftrekbeperking. Er zal worden gekeken naar art. 15b Wet VPB, waarin de renteaftrekbeperking staat beschreven. Zo wordt er stilgestaan bij de bepaling van de gecorrigeerde winst, saldo aan rente, voortwenteling van rente, begripsbepalingen en als laatst nog de geactiveerde rente. De deelvraag van dit hoofdstuk is: ‘Wat is de werking van de generieke aftrekbeperking?’

In het vierde hoofdstuk wordt ingegaan op de richtlijn 2016/1164, welke de renteaftrekbeperking ter implementatie stelde. In deze richtlijn zijn namelijk verschillende keuzes gesteld voor de lidstaten ter implementatie van de renteaftrekbeperking. In dit hoofdstuk wordt gekeken naar de gestelde keuzes, om vervolgens aan de hand van kamerstukken te kijken waarom er voor deze implementatie is gekozen. Daarnaast zal de implementatie van de omliggende landen worden weergegeven, om een duidelijk beeld te hebben van de Nederlandse implementatie van de renteaftrekbeperking. Aan de hand hiervan zal uiteindelijk een aanbeveling worden gedaan aan het kabinet om bepaalde keuze in de renteaftrekbeperking te heroverwegen. De deelvraag voor dit hoofdstuk luidt: ‘Heeft Nederland de renteaftrekbeperking juist geïmplementeerd?’

Aansluitend zal in hoofdstuk 5 het begrip rechtvaardigheidsbeginsel worden beschreven. Dit beginsel wordt aan de hand van rechtsgelijkheid, rechtszekerheid en doelmatigheid beoordeeld. Na het rechtvaardigheidsbeginsel te hebben behandeld, wordt gekeken of de huidige implementatie gerechtvaardigd is en of mijn aanbeveling(en) toe te passen is/zijn. De deelvraag van dit hoofdstuk is: ‘Wordt er voldoende rekening gehouden met het rechtvaardigheidsbeginsel bij de implementatie van de renteaftrekbeperking?’

Uiteindelijk zal in hoofdstuk 6 een korte samenvatting van de deelvragen worden weergegeven. Om vervolgens antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag in hoeverre de implementatie van de renteaftrekbeperking gerechtvaardigd is.

Hoofdstuk 2 Gelijke fiscale behandeling van vreemd vermogen en eigen vermogen

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de fiscale behandeling van vreemd vermogen en eigen vermogen (hierna VV en EV) behandeld. Bij de implementatie van de renteaftrekbeperking bestond namelijk de wens van het kabinet om een gelijke fiscale behandeling van VV en EV na te streven. In dit hoofdstuk wordt eerst besproken wat het bestaande verschil is in de behandeling van het verschaft kapitaal, en waaruit dit verschil is ontstaan. Daarna zal, aan de hand van een in opdracht van het kabinet uitgevoerd onderzoek, gekeken worden naar de kapitaalstructuur van Nederlandse rechtspersonen. Om vervolgens te kijken of de renteaftrekbeperking een effect heeft op een meer gelijke behandeling van VV en EV. Daaruit volgt het antwoord op de deelvraag van dit hoofdstuk: 'Is het streven naar een gelijkere behandeling van vreemd vermogen en eigen vermogen mogelijk met de renteaftrekbeperking?'

2.2 Huidige fiscale behandeling van vreemd vermogen en eigen vermogen

In de vennootschapsbelasting (hierna VPB) zijn de rentekosten aftrekbaar op grond van art. 3.8 Wet inkomstenbelasting 2001 (Hierna Wet IB) juncto art. 8 Wet VPB. Daartegenover staat dat de rente-inkomsten bij de ontvanger belast zijn, als er sprake is van VV. Terwijl de winstuitdelingen uit een vennootschap niet aftrekbaar zijn, is de ontvanger geen belasting verschuldigd over de uitdeling ingeval de deelnemingsvrijstelling van toepassing is. Ook afwaarderingen van VV zijn fiscaal aantrekkelijker dan het fiscaal afwaarderen van een deelneming.² Daarom is er al lange tijd de vraag of de behandeling van VV en EV gelijkjer dient te worden.

In het regeerakkoord 2017 is dan ook geschreven dat er naar een gelijkere behandeling van VV en EV wordt gestreefd, dit zou namelijk leiden tot een sterkere maar ook stabielere economie.³ Uit het onderzoek van de **Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid** (hierna WRR) is namelijk gebleken dat de financiële sector één van de belangrijkste pilaren is van de Nederlandse economie, maar daardoor ook kwetsbaar in het geval van crisissen. Dit is volgens de WRR het gevolg van het afhankelijker worden van de financiële sector, aangezien deze sector dominantier is geworden voor huishoudens en bedrijven in het uitgavenpatroon. Maar ook de inherente stabiliteit en kortzichtigheid van de financiële sector heeft hieraan bijgedragen.⁴

² Vakstudie vennootschapsbelasting, aant. 27.3

³ Regeerakkoord 2017
Kamerstukken II, 2018/2019, 35 028, nr. 21, p. 35

⁴ WRR, p. 8-9

De WRR heeft na het onderzoek verschillende aanbevelingen gedaan voor het streven naar een stabielere economie, die weerbaar is voor de financiële sector. Omdat op deze manier beter kan worden ingespeeld op conjunctuurschokken door de overheid. Dit kan bijvoorbeeld gerealiseerd worden door een gelijkere behandeling van VV en EV zoals is vermeld in het regeerakkoord 2017, resulterend uit de aanbeveling van het WRR.

De rechtvaardiging van het onderscheid in de huidige behandeling van VV en EV is in zowel de literatuur als in de kamerstukken onduidelijk, zo stelt Marres.⁵ In zijn artikel wordt allereerst de zelfstandigheidsgedachte van de vennootschapsbelasting beargumenteerd. En stelt dat als deze gedachte consequent wordt toegepast, de beloning voor het kosteloos ter beschikking staan van EV in aftrek dient te komen. Toch wordt er in de literatuur geschreven dat de zelfstandigheidsgedachte mogelijk geen rechtsgrond is voor de vennootschapsbelasting.⁶

Ook kan het verschil in behandeling van VV en EV worden betoogd in het verschil tussen risicodragend of risicomijdend kapitaal. VV kwalificeert Marres namelijk als risico mijdend voor de ondernemer, terwijl EV moet worden gezien als risicodragend voor de ondernemer zelf. De rentevergoeding op VV leidt namelijk tot een lager rendement voor de ondernemer, en dient om die reden in aftrek te komen.⁷

2.3 De kapitaalstructuur van vennootschapsbelastingplichtigen

In het pakket belastingplan 2021 heeft het kabinet een onderzoek ingesteld naar een meer gelijke behandeling van VV en EV. De redenen voor het onderzoek komen voort uit de aanbeveling van het WRR, behandeld in de vorige paragraaf.

In het onderzoek wordt eerst de kapitaalstructuur van Nederlandse bedrijven toegelicht. Zo wordt gesteld dat het hefboomeffect van VV, een positief effect heeft op het rendement van het EV. Daarnaast zijn zowel de bemiddelingskosten als zeggenschap van aandeelhouders redenen om te kiezen voor financiering met VV.⁸ Boltjes beargumenteert dan ook dat VV het meest aantrekkelijk is.⁹ Daarnaast zorgt de bevoordeling van VV ten opzichte van EV in het fiscale belastingstelsel tot een zogenoemde debt-bias. Toch is er in onderstaand figuur te zien dat de fiscale balans van vennootschapsbelastingplichtigen door de jaren heen is versterkt.

⁵ Marres, 2020/8.2

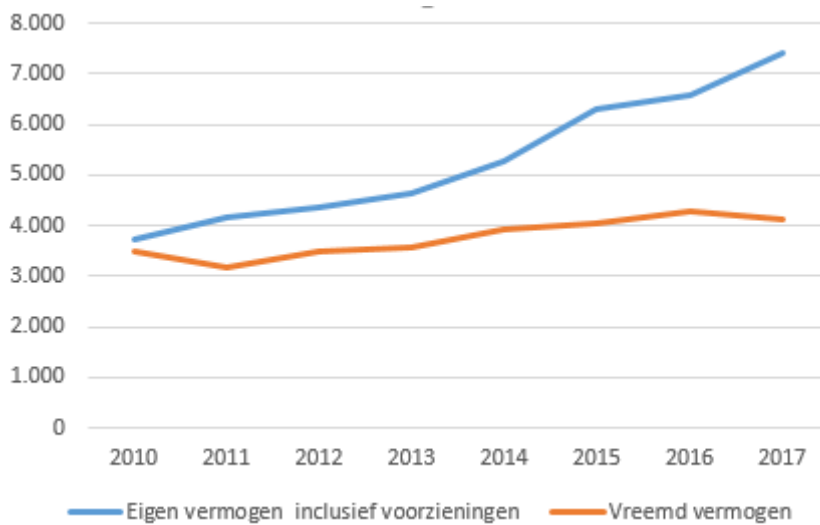
⁶ Vleggeert, 2008/2.3.2

⁷ Marres, 2020/8.2

⁸ Onderzoek fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen, p.7

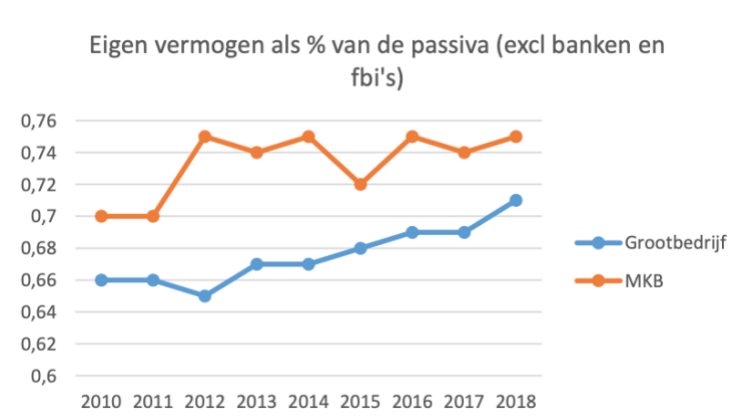
⁹ Boltjes, 20021/3.3.1

Figuur 1: de kapitaalstructuur van vennootschapsbelastingplichtigen¹⁰



In bovenstaand figuur is te zien dat na de kredietcrisis in 2008 bedrijven meer EV aanhouden in hun kapitaalstructuur. Wel is deze figuur gebaseerd op de fiscale balans van de vennootschapsbelastingplichtigen en niet op de vennootschappelijke balans. Toch is er een positieve trend te zien richting eigen vermogen. Uit het onderzoek wordt verder opgemaakt dat MKB-bedrijven met betrekking tot hun verhouding tussen VV en EV er beter voorstaan. Dit valt mogelijk te verklaren doordat het MKB zich conservatiever is gaan financieren, wat leidt tot een balansversterking.¹¹

Figuur 2: percentage van eigen vermogen ten opzichte van de passiva, voor het MKB en grootbedrijf¹²



¹⁰ Onderzoek fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen, p. 6

¹¹ Onderzoek fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen, p. 7

¹² Onderzoek fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen, p. 7

Uit het onderzoek blijkt naar mijn mening dat vennootschapsbelastingplichtigen de afgelopen jaren al meer EV aanhouden binnen hun kapitaalstructuur. Wat dus mogelijk al heeft geresulteerd in een stabielere economie. Daarnaast wordt in het onderzoek aanbevolen dat de fiscale behandeling van EV en VV nog gelijk moet worden. Terwijl in een eerdere paragraaf van het genoemde onderzoek van de overheid wordt geschreven dat er geen eenduidig niveau van EV in een bedrijf kan worden aangeduid, aangezien dit afhangt van het type onderneming. Zo wordt in de vastgoedsector mogelijk meer met VV gefinancierd, terwijl kapitaalintensieve bedrijven vaak meer EV ter beschikking hebben.

Daarnaast valt in het onderzoek op dat MKB-bedrijven in vergelijking met het grootbedrijf een hoger percentage EV ten opzichte van de passiva hebben. Wat eigenlijk betekent dat MKB-bedrijven beter bestand zouden zijn tegen mogelijke conjunctuurschokken, volgens de redenering van het WRR. Toch heeft de staatssecretaris ervoor gekozen de renteaftrekbepanking generiek toe te passen, waardoor MKB-bedrijven ondanks hun sterkere kapitaalstructuur toch geraakt worden door de renteaftrekbepanking.

Door de generieke werking heeft de earningsstripping maatregel ook effect op woningbouwcorporaties, zoals is erkend in de kamerstukken.¹³ Woningbouwcorporaties zijn voor hun financieringen namelijk aangewezen op waarborgfondsen, zoals het **Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW)** of de **Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)**. De woningbouwcorporaties zijn vanwege hun maatschappelijke taak uitsluitend gefinancierd met VV.¹⁴ Een gelijkere behandeling van VV en EV voor woningbouwcorporaties is dus vanwege hun maatschappelijke taak niet haalbaar. Toch worden de woningbouwcorporaties door de generieke aftrekbepanking geraakt, met mogelijk enkel een negatief effect op het creëren van betaalbare woningen.

In een volgend hoofdstuk wordt ingegaan op de keuzes van het kabinet of bepaalde sectoren niet te hard geraakt worden door de generieke werking van de renteaftrekbepanking. Daaruit volgt of sommige uitwerkingen voor deze sectoren de wens van een gelijkere behandeling van EV en VV te boven gaat.

2.4 Het effect van de renteaftrekbepanking op de meer gelijke fiscale behandeling van vreemd vermogen en eigen vermogen

In het laatste deel van het onderzoek wordt aandacht besteed aan een meer gelijke behandeling van VV en EV. Door rente niet in aftrek te laten komen, kunnen belastingplichtigen namelijk gaan overwegen om hun bedrijf te financieren met EV, wat de economie versterkt.

Een gelijkere behandeling van EV en VV kan bereikt worden door te werken met het percentage als genoemd in art. 15b lid 1 sub a, of de drempel als genoemd in sub b van hetzelfde artikel. Er is namelijk bij de implementatie van de ATAD1-richtlijnen de keuze om het vaste percentage van 30% en de drempel van 3 miljoen euro op te nemen in de nationale wetgeving. Maar het staat de lidstaten ook vrij om een lager percentage respectievelijk bedrag te kiezen.

¹³ Kamerstukken II, 2018/2019, 35 050, nr. 14, p. 5

¹⁴ Onderzoek fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen, p. 22

Een meer gelijke behandeling van VV en EV kan worden gerealiseerd door het aanpassen van dit percentage of bedrag. In het onderzoek van het kabinet is gekeken naar de effectiviteit van het verlagen van de drempel en het percentage afzonderlijk, maar ook in combinatie van beide.

Bij de implementatie in 2019 is ervoor gekozen voor een percentage van 30% en een drempel van 1 miljoen euro, waardoor 2.600 belastingplichtigen werden geraakt door de renteaftrekbeperking.¹⁵

Door de verlaging van het percentage per 1 januari 2022 naar 20% zullen 3.300 extra belastingplichtigen geraakt worden door een beperking in de renteaftrek.

Het onderzoek onderscheidt naast de extra belastingplichtigen ook het aantal belastingplichtigen die structureel wordt geraakt door de renteaftrekbeperking, omdat belastingplichtigen gebruik kunnen maken van de voortwenteling van hun saldo aan rente. Over de voortwenteling wordt in hoofdstuk 3 geschreven.

Tabel 1: Het extra aantal belastingplichtigen geraakt door de renteaftrekbeperking¹⁶

Drempel	Percentage aftrekbaar van de EBITDA			
	30%	20%	10%	0%
1 miljoen	0	3.300	3.800	4.100
500.000	7.900	5.100	10.100	10.600
250.000	14.100	16.300	17.800	18.800
0	425.000	444.900	475.700	583.300

Tabel 2: Het extra aantal belastingplichtigen structureel geraakt door de renteaftrekbeperking¹⁷

Drempel	Percentage aftrekbaar van de EBITDA			
	30%	20%	10%	0%
1 miljoen	0	2.600	3.000	3.300
500.000	4.100	3.900	3.800	6.900
250.000	7.000	9.000	10.500	11.600
0	90.000	120.800	174.300	385.500

¹⁵ Onderzoek fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen, P. 21

¹⁶ Onderzoek fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen, P. 22

¹⁷ Onderzoek fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen, P. 22

2.5 Tussenconclusie

In dit hoofdstuk is de fiscale behandeling van VV en EV onderzocht. Uit het onderzoek naar de kapitaalstructuur van vennootschapsbelastingplichtigen is gebleken dat bedrijven al meer EV zijn gaan aanhouden, wat mogelijk al tot een stabielere economie heeft geleid. Ook is er geen eenduidig niveau van de aanwezigheid van EV in een onderneming te noemen, aangezien dit afhangt van het type onderneming. Het MKB bleek over het algemeen over een hoger percentage aan EV te beschikken, wat zou betekenen dat zij beter bestand zijn tegen conjunctuurschokken dan het grootbedrijf.

Daarna is er gekeken naar het effect van de renteaftrekbepanking op een gelijkere behandeling van VV en EV. Het verlagen van zowel het percentage als de drempel leidt ertoe dat er meer belastingplichtigen worden geraakt door de renteaftrekbepanking. Wat uiteindelijk tot een verandering van de financiering zou kunnen leiden, doordat het financieren met VV financieel minder interessant wordt.

Op basis hiervan kan worden geconcludeerd dat er stappen zijn gezet om een gelijkere behandeling van VV en EV te bereiken. In theorie lijkt de renteaftrekbepanking tot een verdere verschuiving naar meer EV in de kapitaalstructuur, of dat in de praktijk zijn werking gaat vinden zal de komende jaren moeten blijken. Wel is het belangrijk om rekening te houden met verschil in de kenmerken en behoefte van het type ondernemingen, zoals bijvoorbeeld het MKB en de woningbouwcorporaties. Daarnaast dient zowel de drempel als het percentage zorgvuldig te worden gekozen om een evenwicht te vinden voor de werking van art. 15b Wet VPB.

Hoofdstuk 3 Het artikel van de generieke renteaftrekbeperking

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt behandeld hoe de renteaftrekbeperking is vormgegeven in de huidige wetgeving, zoals te vinden is in art. 15b Wet VPB. Om tot de renteaftrekbeperking te komen moet namelijk eerst een aantal berekeningen worden gemaakt, om uiteindelijk mogelijk een deel van het saldo aan renten niet in aftrek te laten komen in het desbetreffende jaar. Daarnaast staan er in lid 6 van het hetzelfde artikel, definities van begrippen gegeven. En rest de vraag wat er precies onder deze begripsbepalingen valt. De deelvraag voor dit hoofdstuk luidt dan ook: ‘Wat is de werking van de generieke aftrekbeperking?’.

3.2 Gecorrigeerde winst

Om het saldo aan rente niet in aftrek te laten komen, dient eerst de gecorrigeerde winst te worden berekend. Deze gecorrigeerde winst kan worden weergegeven in een formule:

*Gecorrigeerde winst = belastbare winst (voor lid 1) + saldo aan renten + afschrijvingen + afwaarderingen*¹⁸

Voor het begrip winst wordt gebruik gemaakt van de winst zoals beschreven in art. 7 lid 3 Wet VPB, namelijk de belastbare winst verminderd met de aftrekbare giften. De gedachte achter de keuze voor het gebruik van deze winstbepaling is summier toegelicht door de staatssecretaris. In de parlementaire stukken is namelijk enkel behandeld dat de renteaftrek wordt gekoppeld aan de economische activiteiten van de belastingplichtige. Maar er wordt geen expliciete onderbouwing voor het gebruik van deze winstbepaling beschreven.¹⁹

Nijkeuter stelt dat de winsten die zijn behaald door een dochtervennootschap of een vaste inrichting al zijn belast in land van vestiging, en worden dus daar al meegenomen in de renteaftrekbeperking van dat land. Hierdoor levert het meenemen van deze winsten in de gecorrigeerde winst voor de renteaftrekbeperking in Nederland vreemde situaties op. Daarnaast maakt het gebruik van fiscale winst ten opzichte van de winst volgens commerciële jaarrekening, de renteaftrekbeperking beter bestand tegen mogelijke tax planning.²⁰ Zodoende lijkt mij de koppeling van de economische activiteiten aan de belastingplichtige een goed uitgangspunt voor het gebruik van de belastbare winstbepaling van art. 7 lid 3 Wet VPB voor de renteaftrekbeperking.

De gecorrigeerde winst in de Nederlandse wetgeving is gebaseerd op de **E**arning **B**efore **I**nterest **T**ax **D**epreciation **A**mortization (EBITDA) zoals deze beschreven staat in art. 4 lid 2 van de richtlijn.²¹ In deze richtlijn staat enkel beschreven hoe de gecorrigeerde winst dient te worden bepaald, de reden waarom wordt aangesloten bij de fiscale EBITDA wordt in deze richtlijn niet beschreven. Om toch tot een verklaring te komen waarom is gekozen voor de fiscale EBITDA, kan worden gekeken naar het OECD Beps 4 project.²² Aangezien de richtlijn met betrekking tot de renteaftrekbeperking resulteert uit het Beps 4 project.

¹⁸ van Strien, WFR 2018/19

¹⁹ Kamerstukken II, 2018/2019, 35 050, nr. 3, p. 5.

²⁰ Nijkeuter, WFR 2019/201

²¹ Richtlijn (EU) 2016/1164

²² OECD, p. 48, punt. 78

In dit project valt te lezen dat de fiscale EBITDA een goede maatstaf blijkt te zijn om het vermogen van een bedrijf te meten om kasstroom te genereren en schulden af te lossen. Toch dienen er enkele kanttekeningen worden gemaakt bij het gebruik van de fiscale EBITDA.

In de financiële verslaggeving van bedrijven wordt vaak gebruik gemaakt van de EBITDA, dit is echter geen gestandaardiseerde maatstaf volgens de US Gaap en de IFRS. Daarnaast stelt Brouwens dat de EBITDA geen juiste maatstaf is om de cashflow van een onderneming te kunnen bepalen, waar het Beps 4 project van overtuigd is. De EBITDA neemt namelijk niet de kosten van financiering, belastingen en het benodigde werkkapitaal mee in zijn berekening.²³

Toch heeft het gebruik van de gecorrigeerde winst gevolgen voor de renteaftrekbeperking door andere bepalingen in de wet. Sommige bepalingen in de wet zoals de innovatie box en de milieu- en energie-investeringsaftrek zijn namelijk in de wet geïmplementeerd als stimulerende maatregelen om te innoveren of investeringen te doen in milieuvriendelijke bedrijfsmiddelen.²⁴ Doordat deze aftrekposten zorgen voor een lagere winst voor de belastingplichtige, leidt dit er toe dat de gecorrigeerde winst lager wordt. Hierdoor kan de uiteindelijke renteaftrek beperkt worden, aangezien er hoge financieringslasten verbonden zijn aan deze investeringen. Mijn opvatting is dan ook dat fiscale stimuleringen niet tot een lagere gecorrigeerde winst zouden mogen leiden. De staatssecretaris heeft in een memorie van toelichting enkel gemeld dat de renteaftrekbeperking generiek geldt met het oog de ratio tussen financieringen met VV en EV te verminderen. Het feit dat deze vrijgestelde inkomsten niet worden meegenomen in de gecorrigeerde winst, en het een negatief effect kan hebben op de innovatie, is de staatssecretaris verder niet op ingegaan.²⁵

Daarentegen kunnen niet-aftrekbare kosten soms ook een positief effect hebben op de renteaftrekbeperking voor de belastingplichtige. In art. 3.14 Wet IB jo. art. 8 Wet VPB worden de niet-aftrekbare kosten genoemd. Voor het bepalen van de fiscale winst kunnen vooral de geldboeten evenals de dwangsommen een groot effect hebben op de fiscale winst van de belastingplichtige. Dit resulteert in een positief effect op de renteaftrekbeperking, want de ruimte voor de aftrekmogelijkheid wordt op deze manier namelijk verhoogd. Toch is er naar mijn mening wel een kanttekening te plaatsen als er hoge boetes worden uitgedeeld. Want de boekhoudkundige winst van de onderneming wordt natuurlijk wel geraakt, wat op haar beurt resulteert in liquiditeitsproblemen, waardoor een mogelijke extra aftrekruijme voor het rentesaldo weer is gewenst. Ook moet er sprake zijn van enorm hoge boetes om een verhoogde gecorrigeerde winst te kunnen realiseren.²⁶

²³ Bouwens, 8 januari 2018

²⁴ Belastingdienst, 2023a, MIA/VAMIL
Belastingdienst, 2023b, Innovatie box

²⁵ Kamerstukken II, 2018/2019, 35 050, nr. 14, p. 5

²⁶ Smit, MBB 2018/25

Na de belastbare winst te hebben bepaald dient deze vermeerderd te worden met de afschrijvingen op bedrijfsmiddelen in een bepaald jaar. De belastingdienst heeft zelf kenbaar gemaakt dat voor het begrip bedrijfsmiddel gekeken moet worden naar art. 3.30 wet IB. Ook worden afwaarderingen opgeteld bij de belastbare winst om tot de gecorrigeerde winst te komen. Voor afwaarderingen moet er gebruik worden gemaakt van het goedkoopmansgebruik en de minimumwaarderingsregel.²⁷

Als laatste moet het saldo aan renten worden opgeteld bij het bedrag. Over het rentesaldo zal hierna geschreven worden. Verder wordt de gecorrigeerde winst op ten minste nihil gesteld.

3.3 Saldo aan rente en de drempel

Het saldo aan rente staat omschreven in lid 2 van het artikel van de generieke aftrekbeperking.²⁸ Dit saldo betreft het positieve verschil tussen de rentelasten ter zake van geldleningen en de rentebaten ter zake van geldleningen. Welke rentelasten en -baten onder geldleningen vallen wordt in de volgende paragraaf behandeld. In de kamerstukken wordt benadrukt dat het saldo aan rente algebraïsch moet worden geïnterpreteerd. Een negatieve rentebate (bijv. negatieve spaarrente) doet het saldo aan rente verhogen. Maar een positieve rentelast (bijv. een terugbetaling van een eerder genoten rente) verlaagt het saldo aan rente daarentegen.²⁹ Ook dient bij het bepalen van het saldo aan rente rekening te worden gehouden met enkel de rentebaten en lasten, die zonder toepassing van art. 15b Wet VPB, tot de in een jaar genoten winst behoort. Hiermee heeft de staatssecretaris willen voorkomen dat van aftrek uitgesloten renten tot het saldo aan rente zou gaan behoren.³⁰ Voorbeelden van van aftrek uitgesloten renten zijn vergoedingen op deelnemerschapsleningen, schijnleningen of bodemlozeputleningen.

Na het bepalen van het saldo aan rente, afschrijvingen, afwaarderingen en de belastbare winst kan de gecorrigeerde winst worden berekend. Het saldo aan rente dat niet aftrek kan komen, bedraagt het surplus na aftrek van de hoogste van de volgende bedragen:

20% van de gecorrigeerde winst of de drempel van €1.000.000.

3.4 Ter zake van geldleningen

In artikel 15b lid 6 Wet VPB worden de begripsbepalingen uitgelegd voor de werking van het artikel. Zo wordt onder geldlening verstaan: 'een vordering of schuld die voortvloeit uit een overeenkomst van geldlening of een daarmee vergelijkbare overeenkomst'.³¹ Het doel van deze bepaling is om de aftrekbeperking niet alleen te beperken tot de civielrechtelijke definitie zoals beschreven staat in art. 7:129 BW.³² Zo doende zijn ook daarmee vergelijkbare overeenkomsten van toepassing op de renteaftrekbeperking. Zoals bijvoorbeeld de rentecomponent welke betaald wordt bij huurkoop of financial lease.³³

²⁷ Hoge Raad 15 februari 1956, ECLI:NL:HR:1956:AY2002, BNB 1956/102

²⁸ Art. 15b Wet VPB

²⁹ Kamerstukken II, 2018/2019, 35 030, nr. 3, p.37

³⁰ Kamerstukken II, 2018/2019, 35 030, nr. 3, p.37

³¹ Art 15b lid 6 sub a Wet VPB

³² Artikel 129 van Boek 7 van het Burgerlijk Wetboek

³³ Kamerstukken II, 2018/2019, 35 030, nr. 3, p. 39

Nus betoogt dat deze financieringsinstrumenten kunnen worden beschouwd als een vorm van koop op afbetaling, dit resulteert in een classificatie van schulden op de fiscale balans.³⁴ In de wetgeschiedenis is aangegeven dat de fiscale kwalificatie van de geldverstrekking als uitgangspunt wordt genomen. Daardoor valt de vergoeding op bijvoorbeeld een deelnemerschapslening, gedefinieerd in art. 10 lid 1 sub d Wet VPB, schijnlening en bodemlozeputlening niet onder toepassing van de aftrekbeperking.³⁵

Ten tijde van de implementatie van de wet was er door de staatssecretaris nog geen duidelijkheid verschaft over de kwalificatie van operational lease door de nieuwe IFRS16 standaarden. De vraag bestond namelijk of de nieuwe standaarden conform goedkoopmansgebruik waren. In een latere brief heeft de staatssecretaris opheldering gegeven over de kwalificatie van de IFRS 16 standaarden met betrekking tot operational lease. Deze standaarden zijn namelijk niet in overeenstemming met goedkoopmansgebruik, en kunnen niet gebruikt worden voor de fiscale jaarwinstbepaling. Deze uitwerking heeft uiteindelijk dan ook geen direct effect op de renteaftrekbeperking, aangezien er hierdoor ook geen correctie van de fiscale winst plaatsvindt.³⁶

In artikel 15b lid 6 sub b Wet VPB worden onder rentelasten mede begrepen de kosten ter zake van geldleningen en rechtshandelingen. Daarop wordt in de memorie van toelichting ook geschreven dat gedacht moet worden aan de juridische financieringskosten. De staatssecretaris heeft dan ook een opsomming van voorbeelden gegeven: “afsluitkosten, advieskosten, kosten van bemiddeling, kosten ter zake van het opstellen van een overeenkomst van geldlening, registratiekosten, afsluitprovisies, garantieprovisies en boeterente”.³⁷

3.5 Voortwenteling van rente

In het geval dat het rentesaldo hoger is dan 20% van de gecorrigeerde winst of meer bedraagt dan één miljoen euro, kan het rentesaldo onbeperkt voortgewenteld worden op basis van art. 15b lid 5 Wet VPB. Deze voortgewentelde rente wordt middels een voor bezwaar vatbare beschikking vastgesteld door de inspecteur op hetzelfde moment als de aanslag wordt vastgesteld.

De voortgewentelde rente, mits er ruimte bestaat op grond van lid 2, dient te worden afgetrokken in het volgende jaar in de volgorde waarin de voortgewentelde renten zijn ontstaan, of zoals Elswieier beschrijft first-in-first-out.³⁸

De voortwenteling van rente kan voor bepaalde organisatie resulteren in een permanente renteaftrekbeperking, zoals Bogaert beargumenteert in zijn artikel.³⁹ Door het onbeperkt voortwentelen van rente kan het namelijk voorkomen dat voor een lange periode geen rente in aftrek kan komen, en dat dit saldo zich gaat ophogen. Hierdoor kan het voor komen dat dit saldo nooit in aftrek kan komen. Bogaert stelt wel dat dit probleem zich voornamelijk gaat afspelen bij bedrijven in de publieke sector, zoals bijvoorbeeld gemeentes en

³⁴ Nus, NTFR-A 2019/1

³⁵ Kamerstukken II, 2018/2019, 35 030, nr. 3, p. 39

³⁶ NTFR 2019/880

³⁷ Kamerstukken II, 2018/2019, 35 030, nr. 3, p. 39

³⁸ Elswieier, WFR 2020/4

³⁹ Bogaert, WFR 2023/113

woningbouwcorporaties. Omdat deze organisaties afwijken qua financieringsstructuur en bedrijfsvoering. Toch ben ik van mening dat de drempel van één miljoen euro een groot deel van de gemeenten in staat moet stellen om een deel van hun rente in aftrek te laten komen. De problematiek van de renteaftrekbeperking speelt volgens Bogaert namelijk enkel bij de grotere gemeentes met actieve grondbedrijven.⁴⁰ Daarnaast is het rentepercentage waarvoor gemeenten kunnen lenen bij de Bank Nederlandse Gemeenten lager dan de huidige rentestand voor bedrijven. Uit de begroting van de Gemeente Delft blijkt dat de gemeente voor de komende vier jaar een rentepercentage betaald van gemiddeld 2,25%, in tegenstelling tot het percentage van 3,46% voor bedrijven.⁴¹

Door het lagere percentage worden gemeenten en woningbouwcorporaties minder snel geraakt, omdat de drempel van één miljoen een groter deel van de rente opvangt.

In hoofdstuk 4 wordt er nog verder ingegaan op de renteaftrekbeperking met betrekking tot de woningbouwcorporaties.

Door het onbeperkt voortwentelen van rente kunnen in verliessituaties wel situaties ontstaan met negatieve gevolgen voor de belastingplichtige. Dit komt voort uit de keuze van de staatssecretaris om belastingplichtige te verplichten de voortgewentelde rente in aftrek te nemen als daar aftrekrimte voor bestaat. In verliessituaties kan het dan ook voorkomen dat de gecorrigeerde winst nihil bedraagt, oftewel de belastingplichtige de aftrekrimte van één miljoen euro verplicht dient te gebruiken. In een situatie waarin het saldo aan rente hoger is dan de drempel, resulteert dit in een nog lagere winst voor de belastingplichtige. Omdat de belastingplichtige de voortgewentelde rente uit voorgaande jaren verplicht in aftrek moet nemen. Bijkomend effect hiervan is dat de onbeperkte voort te wentelen rente, die verplicht tot extra verlies leidt, vervolgens nog een keer werd beperkt door de verliesverrekeningsregels geldend tot en met 2021. De kans bestond namelijk op verdamping van verliezen, door de voorwaartse verliesverrekening in jaren te beperken. In de huidige verliesverrekeningsregels van art. 20 Wet VPB bestaat er geen kans meer op verdamping, maar wordt de belastingplichtige enkel nog geraakt door temporisering.⁴²

3.6 Geactiveerde rente

De waarderingsregel voor onderhanden werk en onderhanden opdrachten is te vinden in art. 3.29b Wet IB. De wetgever beoogde bij het invoeren van het artikel een voortschrijdende winstneming te realiseren, waaronder de rentelasten geactiveerd moesten worden volgens de wetgever. Maar in 2014 oordeelde Hof 's-Hertogenbosch: 'verschuldigde rente ter zake van het onderhanden werk onder het regime van art. 3.29b Wet IB 2001 door de winst- en verliesrekening loopt en niet geactiveerd mag worden als onderdeel van het onderhanden werk'.⁴³

⁴⁰ Bogaert, WFR 2023/113

⁴¹ In de begroting van de gemeente Delft staat de opgave van de basisrente van de BNG vermeld voor de jaren 2023, 2024, 2025 en 2026, met de percentages respectievelijk 2,17%, 2,23%, 2,29% en 2,33%. Verder volgt uit de website van De Nederlandse Bank volgt dat de bancaire rente op nieuwe zakelijke leningen van meer dan 1 miljoen 3,46% bedraagt.

⁴² Elswier, WFR 2020/4

⁴³ Eijk, WFR 2019/162

Hof 's-Hertogenbosch 17-4-2014, ECLI:NL:GHSHE:2014:1123

Eijk is dan ook van mening dat de wetgever het begrip rentelasten in art. 15b lid 6 sub d Wet VPB uitgebreid heeft met renten die als voortbrengingskosten worden geactiveerd op de balans. Omdat anders deze geactiveerde renten geen effect zou ondervinden van de renteaftrekbeperking. Aangezien deze renten anders niet onder toepassing van de renteaftrekbeperking zouden vallen.⁴⁴

De wetgever heeft verder in lid 7 bepaald, dat in het geval geactiveerde rente niet in aftrek komt. Deze renten voortgewenteld worden en niet in aftrek komen in het betreffende jaar, in tegenstelling tot art. 3.25 en 3.29 Wet IB. Daarnaast is in het zevende lid bepaald de volgorde waarin te activeren rente en rentelasten dienen te worden afgetrokken. De geactiveerde renten hebben voorrang in aftrek in tegenstelling tot de rentelasten als bepaald in lid 6 sub a.⁴⁵ In het geval de in aftrek beperkte rente niet in aanmerking kan worden genomen, worden deze renten als voortbrengingskosten van het activum op de balans geactiveerd.

Voorbeeld 1:

Techniek BV heeft afgelopen jaar een nieuwe machine ontwikkeld voor het produceren van lampen, de voortbrengingskosten van deze machine bedraagt 400.⁴⁶ In deze voortbrengingskosten zit ook een post te activeren rente, namelijk 100. Op basis van het 6^e lid sub d van de renteaftrekbeperking wordt deze te activeren rente toegevoegd aan het saldo aan rente van dit jaar. Verder heeft Techniek BV nog rentelasten op basis van het 6^e lid sub a, van 40. Het totale saldo aan rente bedraagt voor dit jaar dan 140.

De gecorrigeerde winst van Techniek BV komt voor dit jaar uit op een bedrag van 160. Het saldo aan renten welke niet in aftrek komt bedraagt 108. Dit komt voort uit de volgende berekening: het rentesaldo bedraagt 140, waarbij in aftrek mag komen 20% van de gecorrigeerde winst.⁴⁷

Omdat er in dit voorbeeld sprake is van te activeren rente, dient er gekeken te worden naar lid 7.⁴⁸ In de tweede volzin van dit artikel is bepaald dat de te activeren rente in voorrang in aftrek hebben. De rentelasten van 40 worden dus in het geheel uitgesloten voor dit jaar.

De machine wordt daarentegen geactiveerd op de balans voor het bedrag van $400 - (108 - 40) = 332$ op basis van de eerste volzin van het zevende lid.

Het saldo aan rente wat niet in aftrek komt dit jaar, 108. Kan worden voortgewenteld naar de volgende jaren.

⁴⁴ Eijk, WFR 2019/162

⁴⁵ Art. 15b Wet VPB

⁴⁶ Hierna zijn alle genoemde bedragen in miljoenen euro's

⁴⁷ In dit voorbeeld wordt er geen gebruik gemaakt van drempel als gesteld in art. 15b lid 2 sub a Wet VPB, omdat het percentage van de gecorrigeerde winst tot een hogere aftrekruimte leidt.

⁴⁸ Art. 15b lid 7 Wet VPB

3.7 Tussenconclusie

Om de renteaftrekbeperking vast te stellen dient de belastingplichtige eerst de gecorrigeerde winst te bepalen. Door gebruik te maken van de belastbare winstbepaling als basis voor de gecorrigeerde winst wordt er aangesloten bij de economische activiteiten van de belastingplichtige, wat naar mijn mening logisch is. Toch heeft de belastbare winstbepaling ook een negatief effect zoals is te zien bij fiscale stimuleringsregelingen zoals de innovatie box en milieu-en investeringsaftrek. Maar ook een tegenstellend effect bij niet-aftrekbare kosten. Wat betreft de begripsbepalingen is de staatsecretaris en wet duidelijk en valt er weinig te twisten. Toch blijven er nog wel een paar vraagtekens staan bij de te activeren rente. Het is namelijk niet duidelijk of de rente geactiveerd dient te worden als voortbrengingskosten zo blijkt. De werking van de generieke aftrekbeperking is daarom, op de te activeren rente na, naar mijn mening duidelijk voor de belastingplichtige. Wel mocht er door de staatsecretaris meer aandacht worden besteed aan het effect van de renteaftrekbeperking op innovatieve bedrijven.

Hoofdstuk 4 De implementatie van de ATAD1 richtlijnen

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de implementatie van de renteaftrekbeperking in de nationale wetgeving. Het artikel van de renteaftrekbeperking is namelijk gebaseerd op keuzes die die ATAD1 richtlijnen stelden aan de lidstaten ter implementatie. Allereerst wordt de richtlijn waarop het artikel van de renteaftrekbeperking is gebaseerd behandeld. Daarna wordt aan de hand van het OECD Beps 4 project de uitgangspunten van de richtlijn toegelicht. Na de mogelijke keuzes uit de richtlijn te hebben behandeld, worden de Nederlandse keuzes toegelicht. Ook wordt nog kort aandacht besteed aan de implementatie van de richtlijnen door omliggende landen, daarna worden aanbevelingen gedaan aan het kabinet. Om uiteindelijk antwoord te kunnen geven op de deelvraag: 'Heeft Nederland de renteaftrekbeperking juist geïmplementeerd?'

4.2 Richtlijn (EU) 2016/1164

Op 12 juli 2016 is de Richtlijn (EU) 2016/1164 gepubliceerd voor lidstaten, om deze vervolgens in de nationale wetgeving te kunnen implementeren. In deze richtlijn staan enkel de keuzes voor de lidstaten beschreven, en niet de aanleiding tot de keuzes. Hiervoor moet worden gekeken naar OECD Beps 4 project, waar het onderzoek naar de effectiviteit en het doel van de renteaftrekbeperking staat beschreven.⁴⁹

In de Richtlijn (EU) 2016/1164 is niet enkel de renteaftrekbeperking ter implementatie gesteld, maar ook een exitheffing en de CFC-maatregel. Zo is er in de richtlijn maar één artikel expliciet besteed aan de renteaftrekbeperking, en nog twee meer algemene artikelen. In art. 2 van de richtlijn wordt aandacht besteed aan de definities van de richtlijnen, zoals bijvoorbeeld de financieringskosten en het financieringskostensurplus.⁵⁰

In art. 3 van de richtlijn is het minimum van beschermingsniveau beschreven, namelijk: *'Deze richtlijn vormt geen beletsel voor de toepassing van nationale of verdragsrechtelijke bepalingen die tot doel hebben een hoger niveau van bescherming te garanderen voor binnenlandse vennootschapsbelastinggrondslagen.'*⁵¹

Deze bepaling in de richtlijn stelt de lidstaten bij de implementatie vrij de richtlijn strenger te implementeren in de nationale wetgeving. Dit leidt ertoe dat er naast de verschillende keuzes die lidstaten kunnen implementeren, er ook nog verschillen ontstaan in tarieven. Dit beïnvloedt mogelijk het vestigingsklimaat van een lidstaat.

In de wetsgeschiedenis is ook aandacht besteed aan de concurrentiepositie van Nederland op het gebied van het vestigingsklimaat met betrekking tot de renteaftrekbeperking. Deze zorgen werden door de staatssecretaris weggenomen door een beloofde verlaging van het VPB-tarief. De verlaging van de eerste schijf voor verbetering van het vestigingsklimaat raakt naar mijn mening kant noch wal.⁵² Het vestigingsklimaat in Nederland versterkt namelijk

⁴⁹ OECD, Limiting Base Erosion Involving Interest Deductions And Other Financial Payments action 4

⁵⁰ Art. 2 van de richtlijn 2016/1164

⁵¹ Art. 3 van de richtlijn 2016/1164

⁵² Kamerstukken II, 2018/2019, 35 030, nr. 3, p. 14

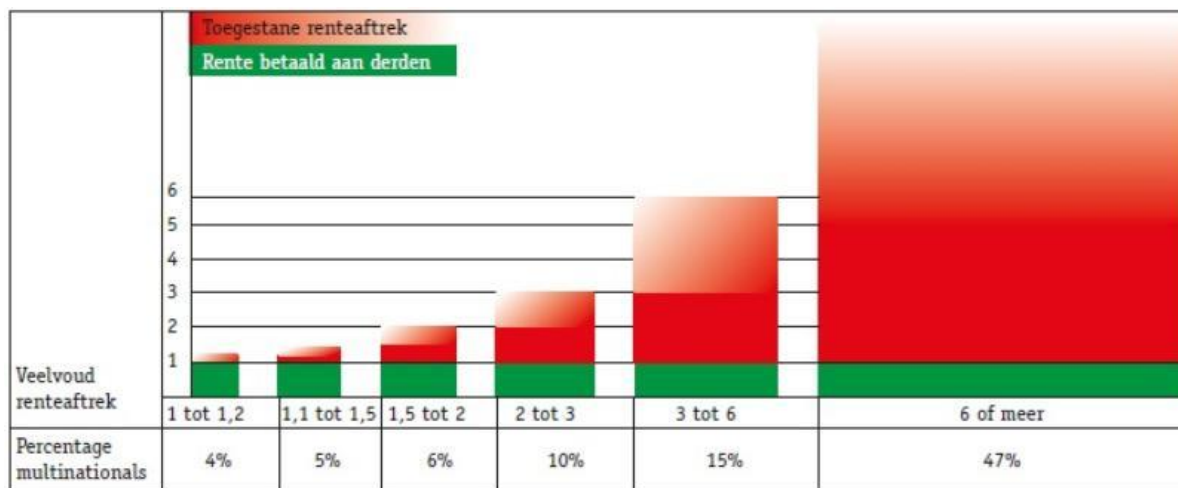
niet door een verlaging in de eerste schijf, wat enkele duizenden euro's voordeel oplevert voor bedrijven. Om vervolgens in de jaren daarna de tarieven en/of schijven weer te verhogen.

4.3 Het percentage van eerst 30%, nu 20%

Nederland heeft ten tijde van de implementatie in 2019 gekozen om het percentage van 30% aan te houden, zoals deze is gegeven in art 4 lid 1 van de richtlijn.⁵³ De richtlijn heeft dit percentage gebaseerd op de 'fixed ratio rule' op advies van het OECD. Dit advies komt voort uit het onderzoek op de netto rentebetalingen van multinationals in relatie tot hun commerciële EBITDA.⁵⁴

Hoogterp heeft de bevindingen van het OECD Beps 4 project weergegeven in twee grafieken voor zowel een percentage van 10% als 30% fixed ratio rule.⁵⁵

Figuur 1: Betaalde rente aan derden ten opzichte van de toegestane renteaftrek bij een fixed ratio van 30%



Bij een fixed ratio van 30%, zijn 78% (47+15+10+6) van de multinationals in staat om 1,5 keer of meer hun huidige saldo aan rente in aftrek te laten komen bij toepassing van de renteaftrekbeperking. Verder zijn 9% (4+5) van de multinationals in staat om 1 tot 1,5 keer hun huidige betaalde rente af te trekken bij een fixed ratio van 30%. In de grafiek wordt dit grafisch weergegeven door middel van kleuren. Het groene gedeelte weergeeft de betaalde rente aan derden. Waarbij het rode gedeelte het veelvoud van de toegestane renteaftrek weergeeft voor de multinationals. Uiteindelijk blijkt dat 87% (47+15+10+6+5+4) van de multinationals niet geraakt wordt door de renteaftrekbeperking met hun huidige rentebetalingen bij een fixed ratio van 30%, waarbij er ook nog ruimte boven de huidige rentebetalingen bestaat om niet geraakt te worden door de renteaftrekbeperking. Verder worden 13% van de multinationals wel geraakt door een beperking in renteaftrek bij het fixed ratio van 30%, hun huidige rentebetalingen aan derde zijn hoger dan het fixed ratio.

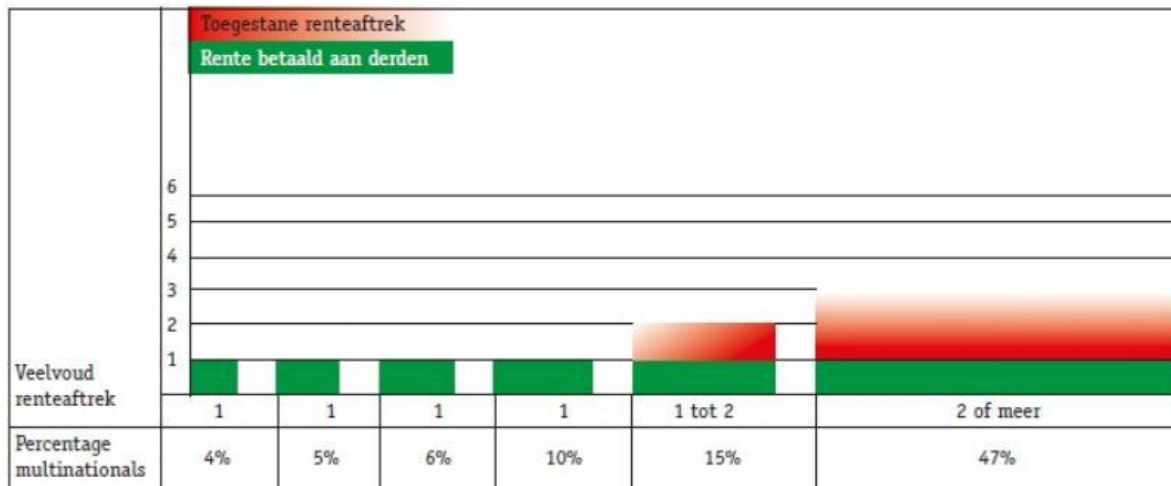
⁵³ Richtlijn (EU) 2016/1164

⁵⁴ OECD, p. 92

⁵⁵ Hoogterp, WFR 2017/147

Ook blijkt dat als fixed ratio op 10% wordt gesteld, dat de meerderheid van de multinationals nog steeds in staat is hun saldo aan rente in aftrek te laten komen onder de renteaftrekbeperking. Bijkomend effect is dat belastingplichtigen ook eerder geraakt worden door de renteaftrekbeperking, dit is te zien door de afname van het rode gedeelte in de grafiek. Nog steeds is 85% (47+15+10+6+5+4) van de multinationals in staat om hun huidige rentebetalingen in aftrek te laten komen, maar door de verlaging van de fixed ratio wordt de veelvoud van de toegestane renteaftrek voor hen ook minder. Zie onderstaande figuur.

Figuur 2: Betaalde rente aan derden ten opzichte van de toegestane renteaftrek bij een fixed ratio van 10%



Uit de resultaten van het OECD-onderzoek is uiteindelijk geconcludeerd dat een fixed ratio tussen de 10 à 30 procent optimaal is om grondslaguitholling tegen te gaan. Nederland heeft dit percentage op zijn beurt in 2019 geïmplementeerd in de wet. Toch zijn er volgens Hoogterp wel kanttekeningen te plaatsen bij het onderzoek van het OECD. Zo wordt er in het onderzoek gebruik gemaakt van de commerciële EBITDA, terwijl de renteaftrekbeperking gebaseerd wordt op de fiscale EBITDA. Daarnaast zijn er enkel positieve EBITDA's van bedrijven meegenomen in het onderzoek.⁵⁶

Per 1-1-2022 is de renteaftrekbeperking verder aangescherpt naar het lagere percentage van 20%. Dit leidt dus tot een vermindering van de hoeveelheid rente die in mindering gebracht kan worden bij het bepalen van de winst. De aanleiding van de wetgever komt voort uit een (nog) meer gelijke fiscale behandeling van EV en VV.⁵⁷ Toch is naar mijn mening het budgettaire aspect de voornaamste reden voor de verlaging van het percentage. De aanpassing leidt namelijk tot een verhoging van de structurele opbrengsten met een bedrag van 735 miljoen.⁵⁸

⁵⁶ Hoogterp, WFR 2017/147

⁵⁷ Kamerstukken II, 2020/2021, 35 927, nr.12, p.3

⁵⁸ Kamerstukken II, 2020/2021, 35 927, nr.12, p.5

4.4 Verzachtende maatregelen?

In de richtlijn 2016/1164 zijn verschillende uitzonderingen opgenomen, die lidstaten kunnen implementeren voor een minder strenge renteaftrekbepanking. Zo is er in de richtlijn een drempel van 3 miljoen euro voorgesteld, maar ook een algehele vrijstelling van de renteaftrekbepanking voor de belastingplichtige, mits hij een zelfstandige entiteit is.⁵⁹ Nederland heeft wat betreft deze keuze voor een nog strengere implementatie gekozen, namelijk een drempel van 1 miljoen euro.⁶⁰ De reden voor het verlagen van de drempel is naar mijn mening naast het budgettaire aspect, ook te vinden in het verminderen van het effect van fragmentatie. Iedere belastingplichtige heeft namelijk recht op de drempel, dus het opsplitsen in verschillende entiteiten kan op die manier resulteren in een belastingvoordeel.⁶¹ Door de drempel te verlagen wordt het effect van fragmentatie verminderd, omdat het voordeel per opgesplitste entiteit minder wordt. De verlaagde drempel raakt vooral het MKB in Nederland. Deze groep bedrijven wordt door de verlaagde drempel eerder geraakt, terwijl zij misschien niet in internationaal verband aan tariefshopping doen. Toch dient een bedrijf met de huidige rentestand van 3,46% voor 29 miljoen euro aan uitstaande leningen hebben staan om pas geraakt te worden door de renteaftrekbepanking, waarbij eventuele rentebaten eerst worden verrekend tot het saldo aan rente.⁶² Dus de renteaftrekbepanking treedt enkel in werking bij de bedrijven gefinancierd met hoog uitstaande schulden.

In de richtlijn is een facultatieve verzachtende maatregel opgenomen voor een groep van bedrijven. De zogenoemde groepsescape, hier waren twee opties ter implementatie opgenomen.

1. Equity escape: middels deze optie wordt er gekeken naar de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen van de belastingplichtige, en wordt dit vergeleken met de verhouding op groepsniveau. Als belastingplichtige kan aantonen dat zijn ratio gelijk of hoger is dan het groepsniveau, dan kan het volledige saldo aan rente in aftrek komen.

2. Financieringskosten surplus: hier dient eveneens een ratio te worden bepaald, namelijk de ratio van het saldo aan renten ten opzichte van de EBITDA. Deze ratio wordt vervolgens vermenigvuldigd met de gecorrigeerde winst van art 15b lid 3 Wet VPB. De belastingplichtige kan op deze manier kiezen welke ratio hij hanteert, het wettelijke percentage of de zelf bepaalde.⁶³

⁵⁹ art. 4 lid 3, richtlijn (EU) 2016/1164,

⁶⁰ Art. 15b lid 1 sub b Wet VPB

⁶¹ Kamerstukken II, 2020/2021, 35 927, nr.12, p.3

Mogelijke fragmentatie is ook door de staatsecretaris erkend, maar heeft aangegeven pas de wet te wijzigen als er in de praktijk misbruik van wordt gemaakt. Tot op heden is er nog geen wetswijziging in aantocht.

⁶² Uit de website van De Nederlandse Bank volgt dat de bancaire rente op nieuwe zakelijke leningen van meer dan 1 miljoen 3,46% bedraagt.

⁶³ Art. 4 lid 5, richtlijn (EU) 2016/1164

Hurk stelt dat het gebruik van de equity escape voordelig kan zijn voor een belastingplichtige in verliessituaties. Zodat het op deze manier toch mogelijk is om een groot gedeelte van de rentekosten in mindering te brengen.⁶⁴

Ook is er in de richtlijn een uitzondering geboden voor bestaande leningen, zogenoemd grandfathering.⁶⁵

Ten aanzien van deze bovenstaande verzachtende maatregelen is de staatsecretaris duidelijk geweest, deze worden niet geïmplementeerd. De reden hiervoor bestaat uit het feit dat het kabinet een robuuste implementatie van de renteaftrekbeperking voor ogen heeft. Daarnaast wordt gestreefd naar een meer gelijke fiscale behandeling van VV en EV. Het budgettaire aspect heeft daarbij naar mijn mening ook een rol gespeeld, aangezien de implementatie op deze manier tot een opbrengst van twee miljard euro leidt.⁶⁶

De redactie van Vakstudie Nieuws hekelt dan ook de benaming van robuuste implementatie van het kabinet. Zij stellen dat een robuuste implementatie bestaat uit een regeling die ervoor zorgt dat er geen tekortkomingen naar voren komen. Het niet implementeren van keuzes met als doel de opbrengsten te verhogen valt volgens hen dan ook niet onder een robuuste implementatie.⁶⁷

Verder is er ook nog een uitzondering in de richtlijn te vinden voor leningen bestemd voor langlopend openbare-infrastructuurprojecten die worden uitgevoerd in de Europese Unie door een al daar gevestigde uitvoerder.⁶⁸ Ook deze maatregel is niet geïmplementeerd door het kabinet, wegens het streven naar een robuuste implementatie. Wel is er in de literatuur veel aandacht besteed aan woningcorporaties, aangezien zij hard worden geraakt door de generieke werking van de renteaftrekbeperking. Korving stelt namelijk op basis van informatie uit de woningcorporatieportefeuille van Deloitte, dat 90% van de woningbouwcorporaties geraakt zullen worden door de renteaftrekbeperking.⁶⁹ Een mogelijke oplossing om woningcorporaties onder de langlopend openbare-infrastructuurproject te laten vallen zag de staatssecretaris niet zitten wegens mogelijke verboden staatssteun. Wel heeft de staatsecretaris in 2019 toegezegd de verhuurdersheffing met 100 miljoen te verlagen, ook zouden de woningbouwcorporaties door de tariefsverlaging van de VPB een vermindering in de lasten moeten zien.⁷⁰ Korving vindt deze lastenvermindering merkwaardig. De rechtvaardiging voor het hard raken van de woningbouwcorporaties, wordt namelijk deels gevonden in een tariefsverlaging voor alle belastingplichtigen.⁷¹

⁶⁴ Hurk, WFR 2016/233

⁶⁵ Art 4 lid 4 sub a, richtlijn (EU) 2016/1164

⁶⁶ Kamerstukken II, 2018/2019, 35 028, nr. 21, p. 36

⁶⁷ Redactie, V-N 2018/63.2

⁶⁸ Art 4 lid 4 sub b, richtlijn (EU) 2016/1164

⁶⁹ Korving, WFR 2020/80

⁷⁰ Kamerstukken II, 2018/2019, 35 028, nr. 21, p. 38

⁷¹ Korving, WFR 2020/80

Voor de voortwenteling van het saldo aan rente zijn er in de richtlijn drie opties ter implementatie gesteld:⁷²

1. Onbeperkt voorwaarts voortwentelen van het saldo aan renten
2. Onbeperkt het saldo aan renten voorwaarts voortwentelen en 3 jaar achterwaarts verrekenen
3. Zowel het saldo aan renten onbeperkt voorwaarts voortwentelen maar ook de niet-gebruikte rentecapaciteit voor ten hoogste vijf jaar.

Voortwenteling van de niet-gebruikte rentecapaciteit kan gebruikt worden als in een bepaald jaar de gecorrigeerde winst niet volledig wordt gebruikt voor renteaftrek, kan het overschot gedurende vijf jaar worden meegenomen en verrekend. Er is sprake van niet-gebruikte gecorrigeerde winst wanneer het saldo aan rente lager is dan 30% van de gecorrigeerde winst. Het is echter belangrijk om op te merken dat als de drempel wordt toegepast, de voortwenteling van niet-gebruikte gecorrigeerde winst niet mogelijk is.⁷³

Het kabinet heeft gekozen voor de eerste optie, namelijk onbeperkt voortwentelen. Deze optie is gekozen vanwege zijn gemakkelijke uitvoering.⁷⁴

Burger merkt in haar aantekening dan ook op het kabinet beter voor optie 3 had kunnen kiezen met het oog op een schokbestendigere economie. Zij stelt dat de renteaftrekbeperking namelijk procyclisch werkt. Het implementeren van het voortwentelen van de rentecapaciteit had dit effect kunnen wegnemen. Zo ontstaat er in jaren waar er sprake is van een lage EBITDA door een laagconjunctuur, toch de stimulans om te investeren. En worden ondernemers niet geremd door een mogelijke renteaftrekbeperking.⁷⁵

⁷² Art. 4 lid 6, richtlijn (EU) 2016/1164

⁷³ Danen, MBB 2019/45

⁷⁴ Kamerstukken II, 2018/2019, 35 030, nr. 3, p. 12

⁷⁵ Burger, FFB 2022/1.2.2

4.5 Implementatie in andere landen

Alle lidstaten zijn door de richtlijn verplicht de renteaftrekbepanking in hun nationale wetgeving te implementeren. Zoals hiervoor beschreven zijn er verschillende keuzes geweest bij de implementatie. Ruijschop heeft in zijn artikel dan ook een overzicht gemaakt van de keuzes die omliggende landen hebben gemaakt.⁷⁶

Tabel 3: Renteaftrekbepanking in de omliggende landen per 2019

	Nederland	België	Duitsland	Frankrijk
Drempel	1 mln.	3 mln.	3 mln.	3 mln.
Uitzondering zelfstandige entiteit	Nee	Ja	Ja	Nee
Onbeperkt voortwentelen	Ja	Ja	Ja	Nee
Onbeperkt voortwentelen & 3 jaar achterwaarts	Nee	Nee	Nee	Nee
Onbeperkt voortwentelen & rentecapaciteit max. 5 jaar	Nee	Nee	Nee	Ja
Groepsuitzondering	Nee	Nee	Ja	Ja
Uitzondering voor bestaande leningen	Nee	Ja	Nee	Nee
Uitzondering voor langlopend infra. projecten	Nee	Ja	Ja	Ja

Hieruit resulteert dat Nederland de meest strenge implementatie heeft geïmplementeerd ten opzichte van de omliggende landen. Dit is bijvoorbeeld terug te zien in de gestelde keuzes in de richtlijn, maar ook in de verlaging van de drempel. Daarnaast valt wel op dat het buurland België wat betreft de renteaftrekbepanking geen strenge uitvoering heeft gekozen.

⁷⁶ Ruijschop, NTFR Beschouwingen 2019/14

4.6 Aanbevelingen met betrekking tot de renteaftrekbeperking

Het doel van de ATAD1 richtlijn was voornamelijk om internationale grondslaguitholling tegen te gaan. Deze grondslaguitholling vindt enkel plaats als er leningen worden verstrekt naar bijvoorbeeld een dochtervennootschap gevestigd in een laag belaste jurisdictie. Toch worden door de huidige renteaftrekbeperking van art. 15b Wet VPB bedrijven en sectoren geraakt, die niet internationaal handelen. Zoals bijvoorbeeld de woningbouwcorporaties die een maatschappelijke taak uitvoeren.⁷⁷ Daarnaast vindt de renteaftrekbeperking ook zijn werking voor bancaire rente, waar geen sprake kan zijn van grondslaguitholling.

De reden voor toepassing van de renteaftrekbeperking op bancaire rente is om consistentie te waarborgen en belastingontwijking tegen te gaan. De OESO is van mening dat alle vormen van rente op een gelijke manier behandeld moeten worden, dit voorkomt dat belastingplichtigen complexe financieringsinstrumenten gaan gebruiken om de regels te omzeilen.⁷⁸ Een aanbeveling om de renteaftrekbeperking niet te laten gelden voor bancaire rente, past allereerst niet binnen de gestelde richtlijn. Daarnaast deel ik ook de mening van het OESO om de bancaire rente zowel consistent en consequent te behandelen, aangezien het hierdoor ook niet tot pogingen leidt om rente als bancaire rente te doen lijken.

Zoals beschreven zag de staatssecretaris niks om de uitzondering voor langlopend openbare-infrastructuurproject te implementeren om de woningbouwcorporaties te ontzien. Naar mijn mening was er een makkelijkere weg om deze corporaties niet te laten raken door de renteaftrekbeperking.

De oplossing is namelijk terug te vinden in art. 4 lid 3 van de Richtlijn 2016/1164. De zogenoemde vrijstelling voor zelfstandige entiteiten:

'Onder een op zichzelf staande entiteit wordt verstaan een belastingplichtige die geen deel uitmaakt van een voor de financiële boekhouding geconsolideerd concern en geen gelieerde onderneming of vaste inrichting heeft'.⁷⁹

Volgens Korving kwalificeren de meeste woningbouwcorporaties namelijk als een op zichzelf staande entiteit. Daarnaast lijkt de kwalificatie voor deze vrijstelling voornamelijk gericht te zijn op actieve ondernemingen, en mogelijk niet gericht op belangenbehartigende organisaties zoals een Vereniging Van Eigenaren (VVE). Waar woningcorporaties vaak lid van zijn omdat ze eenmaal eigenaar zijn van een complex.⁸⁰

Door het implementeren van deze vrijstelling worden wel alle zelfstandige entiteiten vrijgesteld voor de renteaftrekbeperking. Maar in de praktijk lijkt het me weinig voor te komen dat een door de renteaftrekbeperking geraakt commercieel bedrijf op zichzelf zou staan. Dus zou het implementeren van de standalone vrijstelling de perfecte oplossing zijn voor het specifieke probleem van de woningbouwcorporaties. Waarom het kabinet dit niet in overweging heeft genomen, blijft mij onduidelijk.

⁷⁷ Voor de maatschappelijke taken van de woningbouwcorporaties verwijs ik u naar: Kamerstukken II, 2021/2022, 29 453, nr. 543

⁷⁸ OECD, p. 6,9 & 20

⁷⁹ Art 4 lid van richtlijn

⁸⁰ Korving, WFR 2020/80

J.J.A.M. korving is werkzaam bij Deloitte Belastingadviseurs BV, en heeft zijn bevindingen gebaseerd op de woningcorporatieportefeuille van Deloitte.

Voor het MKB en de gemeente zou ik de regering willen aanbevelen blijven vast te houden aan de drempel van één miljoen of eventueel te verhogen, zodat deze bedrijven die er over het algemeen er beter voor staan qua kapitaalstructuur niet onnodig hard worden geraakt.⁸¹ Daarnaast is er momenteel ook sprake van een stijgende rente, waardoor belastingplichtigen mogelijk eerder worden geraakt door de renteaftrekbeperking. Daarom zou ik het kabinet willen aanbevelen de huidige implementatie de komende jaren te handhaven, en zeker niet strenger te maken. Het strenger maken leidt namelijk enkel tot een verhoogde kans op fragmentatie van belastingplichtigen, omdat een groter aantal belastingplichtigen geraakt zal worden. Verder dient het kabinet ook het hoofddoel van de renteaftrekbeperking niet te vergeten, namelijk grondslaguitholling te gaan. Waarbij een gelijkere fiscale behandeling van EV en VV een positieve bijkomstigheid is.

4.7 Tussenconclusie

De implementatie van de renteaftrekbeperking in Nederland kan aan de hand van verschillende aspecten worden beoordeeld. Zoals bijvoorbeeld de keuzes die zijn gemaakt in de nationale wetgeving, de hoogte van het percentage, eventuele verzachtende maatregelen en keuzes gemaakt door andere landen.

Wat betreft de keuzes in de nationale wetgeving heeft Nederland ervoor gekozen om de renteaftrekbeperking strenger te implementeren, dan de gestelde keuzes in de richtlijn. Dit is bijvoorbeeld terug te zien in de verlaagde drempel van 1 miljoen, en het niet implementeren van de standalone vrijstelling. Hoewel deze keuzes in de hoop van het kabinet kunnen bijdragen aan een gelijkere fiscale behandeling van EV en VV, lijken ze het MKB mogelijk onnodig hard te raken en heeft het een negatieve invloed op het vestigingsklimaat.

Wat betreft het percentage van de renteaftrekbeperking heeft Nederland in de huidige implementatie voor 20% gekozen. Dit percentage is gebaseerd op het onderzoek van het OECD Beps 4 project, waaruit is gebleken dat een fixed ratio tussen de 10% en 30% optimaal is om grondslaguitholling tegen te gaan.

De implementatie van verzachtende maatregelen in de nationale wetgeving is beperkt gebleken. Het kabinet heeft ervoor gekozen om geen gebruik te maken van de mogelijkheden die de richtlijn voorschreef. Met als reden het streven naar een gelijkere fiscale behandeling van VV en EV, maar ook een robuuste implementatie voor ogen te hebben. Dit kan echter negatieve gevolgen hebben voor bepaalde groepen zoals het MKB en woningcorporaties.

Bij het vergelijken van de implementatie met andere landen valt op dat er verschillen zijn in de keuzes die lidstaten hebben gemaakt. Over het algemeen hebben de buurlanden een minde strenge renteaftrekbeperking in hun nationale wetgeving geïmplementeerd. Het is dan ook moeilijk om hieruit een oordeel te geven over de juistheid van de implementatie, omdat dit ook mede afhangt van de doelstellingen en belangen van deze landen.

⁸¹ In hoofdstuk 2 is er besproken dat de kapitaalstructuur van het MKB in de afgelopen jaren is versterkt in tegenstelling tot de grootbedrijven.

Toch kan er geconcludeerd worden dat Nederland bij de implementatie strenge keuzes heeft gemaakt, en dat er weinig verzachtende maatregelen zijn toegepast. Hoewel deze keuzes kunnen bijdragen aan een meer gelijke fiscale behandeling en tegelijkertijd leiden tot budgettaire opbrengsten, had het kabinet ook rekening moeten houden met negatieve gevolgen voor bepaalde groepen zoals het MKB of de woningbouwcorporaties en het effect op het vestigingsklimaat. Het is dan ook belangrijk om de effecten van de implementatie te blijven volgen, en waar nodig aanpassingen te doen om een evenwichtige situatie op zowel een gelijkere behandeling van EV en VV te realiseren maar ook grondslaguitholling tegen te gaan.

Hoofdstuk 5 Rechtvaardigheid van de renteaftrekbeperking

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt geschreven over het rechtvaardigheidsbeginsel met betrekking tot de renteaftrekbeperking. Om de renteaftrekbeperking te kunnen toetsen aan het rechtvaardigheidsbeginsel, wordt eerst aandacht besteed aan dit beginsel. Dit beginsel wordt beschreven aan de hand van een artikel van Gribnau. Nadat het rechtvaardigheidsbeginsel is toegelicht, wordt het toetsingskader beschreven om vervolgens daarna de renteaftrekbeperking daaraan te toetsen. Aan het eind van dit hoofdstuk wordt een tussenconclusie geschreven met het antwoord op de deelvraag: 'Wordt er voldoende rekening gehouden met het rechtvaardigheidsbeginsel bij de implementatie van de renteaftrekbeperking?'

5.2 Het rechtvaardigheidsbeginsel

Om het rechtvaardigheidsbeginsel te kunnen formuleren dient eerst te worden gekeken wat recht, maar ook onrecht is. Gribnau besteedt daarom in zijn artikel over het rechtvaardigheidsbeginsel eerst aandacht aan de formule Recht – onrecht van Simons. Simons beschrijft in een eerder artikel namelijk de spanningsverhouding tussen recht en onrecht, omdat geen enkel iemand kan aanwijzen wat absolute rechtvaardigheid is. Toch vindt men onrecht vaak herkenbaarder dan recht, dus mogelijk vormt het benaderen van de rechtvaardigheid uit het onrecht een uitgangspunt. Simons maakt dan ook de veronderstelling dat het rechtssysteem als geheel niet onrechtvaardig is. Door deze veronderstelling is het volgens Simons namelijk mogelijk om het rechtssysteem te toetsen aan zijn bouwstenen: wetgeving, uitvoering en rechtspraak. De wetgeving in het rechtssysteem heeft het doel om rechtszekerheid en rechtvaardigheid te bevorderen, waarbij wetsinterpretatie gebaseerd wordt op de doel en strekking van de wet. Als deze bouwstenen gaan afwijken van het beeld van de maatschappij wat als rechtvaardig wordt beschouwd, kan dit tot onrecht leiden.⁸²

Het rechtvaardigheidsbeginsel is een lastig begrip om te benaderen, omdat ieders perspectief namelijk anders is door de bouwstenen van het rechtssysteem. Daarom gaat Gribnau verder in op het rechtvaardigheidsbeginsel aan de hand van rechtsfilosofie, waarbij hij gebruik maakt van de gedachtegang van rechtsfilosoof Gustav Radbruch. Volgens Radbruch kan rechtvaardigheid namelijk onderverdeeld worden in drie begrippen: rechtsgelijkheid, doelmatigheid en rechtszekerheid. Rechtsgelijkheid bestaat uit het feit dat gelijke gevallen gelijk en ongelijke gevallen ongelijk dienen te worden behandeld. Uit rechtsgelijkheid wordt niet direct duidelijk wie als gelijke of ongelijke gevallen wordt beschouwd. Ook is het nog onduidelijk hoe deze gevallen behandeld moeten worden. Radbruch beschouwt het rechtsgelijkheidsbeginsel dan ook als een formeel, maar inhoudelijk leeg begrip.⁸³

⁸² Gribnau, WFR 1995/1889

⁸³ Gribnau, WFR 1995/1889

Om een idee te krijgen van het rechtvaardigheidsbeginsel moet er naast de rechtsgelijkheid worden gekeken naar de doelmatigheid. Doelmatigheidsbeginsel geeft namelijk een beeld welke gevallen gelijk moeten worden behandeld. De laatste component van het rechtvaardigheidsbeginsel betreft rechtszekerheid. Er moet namelijk bepaald worden wat recht is, waardoor de samenleving kan vertrouwen op het consequent handelen van de overheid.

Deze drie componenten vormen het rechtvaardigheidsbeginsel, maar het is belangrijk om de componenten als één geheel te zien. Hierdoor ontstaat een juiste balans ontstaat tussen de drie, en komt er geen nadruk te liggen op een individueel component. Er is dan ook geen rangschikking tussen de componenten, omdat ze tezamen het rechtvaardigheidsbeginsel vormen.⁸⁴

5.3 Toetsing renteaftrekbepierking aan de belastingbeginselen

In dit deel zal de renteaftrekbepierking getoetst worden aan de volgende belastingbeginselen: rechtsgelijkheid, rechtszekerheid en doelmatigheid. Na dit getoetst te hebben wordt uiteindelijk gekeken of de implementatie van de renteaftrekbepierking gerechtvaardigd is.

Rechtsgelijkheid

Rechtsgelijkheid wordt getoetst aan het kader dat de afgelopen jaren is ontwikkeld door het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (hierna: EHRM) aan de hand van jurisprudentie. In het kader staat art. 14 van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) en art. 26 van het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten centraal. In het eerstgenoemde wetsartikel staat het verbod van discriminatie beschreven en in het tweede genoemde wetsartikel zowel het gelijkheidsbeginsel als een discriminatieverbod. Niessen heeft dit kader uitgewerkt in een publicatie, de stappen zijn als volgt:⁸⁵

1. Is er sprake van gelijke gevallen?
2. Worden de gelijke gevallen ongelijk behandeld?
3. Bestaat er een objectieve en redelijke rechtvaardiging voor de ongelijke behandeling?

Aan de hand van dit stappenplan zal de renteaftrekbepierking getoetst worden aan rechtsgelijkheid. Een schending van rechtsgelijkheid kan zich enkel voordoen in het geval dat alle stappen zijn doorlopen. Dat betekent dat als er geen sprake is van gelijke gevallen, er ook geen sprake kan zijn van een ongelijke behandeling. En ook geen schending van rechtsgelijkheid plaatsvindt.

⁸⁴ Gribnau, WFR 1995/1889

⁸⁵ Niessen, TFB 2009/01

Voor de eerste stap moet gekeken worden of sprake is van gelijke gevallen. Niessen stelt dat hier sprake is als de klagende belanghebbende zich in dezelfde situatie bevindt als de fiscaal gunstigere behandelde belastingplichtige.⁸⁶

Voor de renteaftrekbeperking in de huidige implementatie is naar mijn mening sprake van gelijke gevallen, de staatssecretaris heeft namelijk in de parlementaire behandeling aangegeven dat de renteaftrekbeperking voor alle belastingplichtigen van toepassing is.⁸⁷ Er worden binnen de renteaftrekbeperking geen uitzonderingen gemaakt voor belastingplichtigen, dus is er ook geen sprake van een begunstigend beleid voor bepaalde belastingplichtigen. De renteaftrekbeperking is namelijk generiek van toepassing, hierdoor worden gelijke gevallen niet ongelijk behandeld.

Rechtszekerheid

Gribnau heeft in een ander artikel een omschrijving gegeven van zijn visie op rechtszekerheid aan de hand van de ideeën van de Amerikaanse rechtsfilosoof Lon Fuller. Gribnau omschrijft zijn idee van rechtszekerheid als volgt:

“De belastingplichtige moet vrij eenvoudig duidelijkheid kunnen verkrijgen over zijn rechtspositie. Hij moet niet alleen de relevante regels kunnen vinden (kenbaarheid) maar deze moeten ook zodanige begrijpelijke informatie verschaffen dat geen misverstand mogelijk is (helderheid). De rechtszekerheid eist dat belastingplichtige moet kunnen weten wat zijn rechten en plichten op een bepaald moment zijn. Gebrek aan doorzichtigheid van de tegenwoordige complexe belastingwetgeving belemmert de belastingplichtigen bij de afstemming van hun gedrag op het recht. De rechtszekerheid wordt in dit opzicht juist bevorderd door duidelijke, heldere en zo mogelijk, eenvoudige wetgeving.”⁸⁸

In het citaat van Gribnau worden een paar woorden genoemd, waaraan ik de renteaftrekbeperking ga toetsen op rechtszekerheid. Zoals bijvoorbeeld duidelijkheid, kenbaarheid en helderheid.

Naar mijn mening voldoet de renteaftrekbeperking aan rechtszekerheid. Het artikel van de renteaftrekbeperking is naar mijn mening duidelijk geformuleerd door de wetgever.⁸⁹ De gecorrigeerde winst is voor de belastingplichtige door de gestelde formule namelijk makkelijk zelf te bepalen. De uiteindelijke beperking van de rente kan daarentegen wel pas worden berekend aan het eind van het boekjaar, wanneer de jaarwinst wordt bepaald. Toch lijkt mij dit voor de belastingplichtige geen obstakel, omdat de belastingplichtige aan de hand van cijfers van voorgaande jaren reeds een schatting kan maken of hij door de renteaftrekbeperking wordt geraakt. Wat de helderheid van de renteaftrekbeperking weer ten goede komt. De staatssecretaris heeft bij de implementatie van de renteaftrekbeperking ervoor gekozen om de zogenaamde ‘grandfathering’ niet te implementeren in de wetgeving. De renteaftrekbeperking heeft hierdoor ook werking voor bestaande leningen, de keuze hiervoor kwam voort uit een eenvoudigere werking voor de belastingdienst. Deze keuze lijkt mij ook positief voor de rechtszekerheid van de renteaftrekbeperking. De belastingplichtige

⁸⁶ Niessen, TFB 2009/01

⁸⁷ Kamerstukken II, 2018-2019, 35 028, nr. 21, p. 35

⁸⁸ Gribnau, 2006

⁸⁹ Voor de duidelijkheid van de renteaftrekbeperking verwijs ik u naar hoofdstuk 3 van deze scriptie

heeft nu namelijk helderheid over hun bestaande leningen, en voorkomt een complexe samenloop met eerdere specifieke (vervallen) renteaftrekbeperkingen.⁹⁰

Doelmatigheid

Om het rechtvaardigheidsbeginsel te kunnen toetsen dient te worden gekeken naar de doelmatigheid van de renteaftrekbeperking. Volgens Gribnau kan doelmatigheid worden beoordeeld door te kijken of wettelijke regeling zijn doel behaalt, waar de wetgever op hoopt.⁹¹ Voor de renteaftrekbeperking betekent dit dat er gekeken moet worden of een gelijkere behandeling van VV en EV haalbaar is. Ook dient er voor doelmatigheid gekeken te worden naar de uitvoerbaarheid van de implementatie voor zowel de belastingplichtige als de belastingdienst.

Het voornaamste doel van de renteaftrekbeperking is internationale grondslaguitholling tegen te gaan. Door de implementatie van de renteaftrekbeperking wordt het verstrekken van leningen uit hoog belaste jurisdicties naar laag belaste jurisdicties minder aantrekkelijk, waardoor grondslaguitholling door werking van renteaftrek zal verminderen. Doordat de renteaftrekbeperking generiek van toepassing is worden ook niet internationaal opererende bedrijven geraakt. Hierdoor kan het voorkomen dat de door hen betaalde bancaire rente niet in aftrek kan komen, terwijl zij niet gericht zijn op belastingontwijking. Dit tast de doelmatigheid van de renteaftrekbeperking enerzijds aan. Toch vind ik de reden van het OESO voor het toepassen van de renteaftrekbeperking op alle rente begrijpelijk.⁹² Hierdoor wordt namelijk voorkomen dat belastingplichtigen gebruik gaan maken van complexe financieringsinstrumenten om de renteaftrekbeperking te omzeilen, wat de uitvoerbaarheid voor de belastingdienst ook niet ten goede zou komen. De doelmatigheid van de renteaftrekbeperking wordt, door zowel de consistente als consequente behandeling van bancaire rente, naar mijn bevorderd.

Toch ben ik het met Bouwman eens dat het door de renteaftrekbeperking lijkt alsof alle vennootschapsbelastingplichtigen aan grondslaguitholling meewerken. Terwijl er bedrijven bestaan die hier ver vandaan blijven. De renteaftrekbeperking in art. 15b Wet VPB past volgens Bouwman dan ook perfect in het negatieve denkbeeld van de maatschappij en de politiek over het Nederlandse bedrijfsleven en belastingontwijking.⁹³

Naast grondslaguitholling tegen te gaan, is ook een gelijkere fiscale behandeling van VV en EV een streven geweest van het kabinet bij de implementatie. In hoofdstuk 2 van deze scriptie is aan dit streven aandacht besteed en is geconcludeerd dat de renteaftrekbeperking bijdraagt aan een gelijkere behandeling van VV en EV.

De uitvoeringskosten over de jaren zijn stabiel en zijn in vergelijking met de opbrengsten van de renteaftrekbeperking laag. De uitvoeringskosten worden hieronder in een tabel weergegeven. De stijging van de opbrengsten van de renteaftrekbeperking in het jaar 2022, komt voort uit de verlaging van het percentage.

⁹⁰ Kamerstukken II, 2018-2019, 35 030, nr. 3, p. 21

⁹¹ Gribnau, 2006

⁹² OECD, p. 6,9 & 20

⁹³ Bouwman, NTFR Beschouwingen 2018/21

Tabel 3: Overzicht uitvoeringskosten van de renteaftrekbepierking voor de belastingdienst (€ mln)⁹⁴

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Kosten ter uitvoering	0,80	1,74	0,74	1,92	1,92	1,83
Opbrengsten van de renteaftrekbepierking	1.343	1.392	1.525	2.061	2.870	2.796

De administratieve lasten voor het bedrijfsleven worden geschat op €35,- per belastingplichtige, met de huidige implementatie worden er naar schatting 6100 belastingplichtigen geraakt. Deze kosten worden gemaakt door de extra werkzaamheden die nodig zijn bij het bepalen van de renteaftrekbepierking bij de aangifte. Ook zal een groot aantal belastingplichtigen jaarlijks belast worden met de vraag of ze geraakt gaan worden door de renteaftrekbepierking. Deze kosten worden geschat op €25,- per belastingplichtige, en raakt naar schatting 10.000 bedrijven.⁹⁵

5.4 Tussenconclusie

In dit hoofdstuk is het rechtvaardigheidsbeginsel toegelicht en vervolgens de renteaftrekbepierking getoetst aan de beginselen van rechtsgelijkheid, rechtszekerheid en doelmatigheid.

Voor rechtsgelijkheid is er gekeken naar het kader van het EHRM en geconcludeerd dat de renteaftrekbepierking geen schending van rechtsgelijkheid vormt. Er is namelijk sprake van een gelijke behandeling van belastingplichtigen, aangezien de renteaftrekbepierking generiek van toepassing is. De implementatie van de standalone vrijstelling zou naar mijn mening ook niet leiden tot een schending van de rechtsgelijkheid, aangezien de financieringsstructuur van woningbouwcorporaties verschilt van commerciële ondernemingen.

Op het gebied van rechtszekerheid voldoet de renteaftrekbepierking aan de genoemde eisen van Gribnau. De wetgeving is namelijk duidelijk geformuleerd en de belastingplichtige kan eenvoudig zijn rechtspositie bepalen. Hoewel de uiteindelijke beperking van de rente pas aan het eind van het boekjaar kan worden bepaald, kunnen belastingplichtigen op basis van voorgaande jaren een schatting maken of ze geraakt worden door de renteaftrekbepierking. De implementatie van de renteaftrekbepierking zonder "grandfathering" zorgt voor helderheid en voorkomt een complexe samenloop met eerdere (vervallen) specifieke renteaftrekbepierkingen.

⁹⁴ Kamerstukken II, 2018/2019, 35 030, nr. 3, p. 23

Kamerstukken II, 2021/2022, 35 927, nr. 12, p. 5

⁹⁵ Kamerstukken II, 2019/2019, 35 030, nr. 3, p. 23

Wat betreft doelmatigheid behaalt de renteaftrekbeperking de doelen van het kabinet. Het gaat namelijk grondslaguitholling tegen door het minder aantrekkelijk maken van het verstrekken van leningen van hoog belaste naar laag belaste jurisdicties. Daarnaast draagt de renteaftrekbeperking bij aan een gelijkere behandeling van vreemd vermogen en eigen vermogen. De uitvoeringskosten zijn relatief laag in vergelijking met de opbrengsten van de renteaftrekbeperking.

Op basis van de toetsing kan geconcludeerd worden dat er bij de implementatie van de renteaftrekbeperking voldoende rekening is gehouden met het rechtvaardigheidsbeginsel. Er is namelijk geen sprake van schending van rechtsgelijkheid, de rechtszekerheid wordt bevorderd door duidelijke wetgeving en de doelmatigheid wordt behaald met betrekking tot grondslaguitholling en een gelijkere behandeling vreemd vermogen en eigen vermogen.

Het bedrijfsleven zal echter de renteaftrekbeperking niet als rechtvaardig ondervinden, aangezien zij een deel van hun rente niet in aftrek zien komen. Terwijl deze rente mogelijk middels een bancaire lening verschuldigd is. Toch ben ik het met de OESO eens dat de renteaftrekbeperking voor alle renten moet gelden, om te voorkomen dat er constructies worden bedacht om renten als bancaire renten te doen lijken. Daarnaast had het kabinet ook geen andere keuze dan de renteaftrekbeperking toe te passen op alle renten. Daarom is er ook geen sprake van een schending van het rechtvaardigheidsbeginsel

De deelvraag van dit hoofdstuk luidde: 'Wordt er voldoende rekening gehouden met het rechtvaardigheidsbeginsel bij de implementatie van de renteaftrekbeperking?'. Bij de implementatie van de renteaftrekbeperking is er voldoende rekening gehouden met het rechtvaardigheidsbeginsel. De renteaftrekbeperking voldoet namelijk aan de belastingbeginselen van rechtsgelijkheid, rechtszekerheid en doelmatigheid, waardoor een juiste balans wordt gecreëerd voor het rechtvaardigheidsbeginsel. Maar een deel van het bedrijfsleven zal de renteaftrekbeperking niet als rechtvaardig ondervinden.

Hoofdstuk 6 Conclusie

In deze scriptie heb ik met behulp van een literatuuronderzoek geprobeerd antwoord te geven op de onderzoeksvraag: "In hoeverre is de strenge maar robuuste implementatie van de renteaftrekbeperking in art. 15b Wet VPB gerechtvaardigd?" De eerste deelvraag om antwoord te krijgen op de onderzoeksvraag is: "Is het streven naar een gelijkere behandeling van vreemd en eigen vermogen mogelijk met de renteaftrekbeperking?". Uit een onderzoek van de overheid naar een gelijkere behandeling van vreemd vermogen en eigen vermogen blijkt dat er geen eenduidig niveau van eigen vermogen kan worden vastgesteld binnen een onderneming, omdat dit afhangt van het type onderneming. Bovendien is gebleken dat het MKB zich in de loop der jaren conservatiever is gaan financieren, wat betekent dat deze bedrijven al beter bestand zijn tegen conjunctuurschokken. Uiteindelijk is geconcludeerd dat door zowel de drempel als het percentage van de renteaftrekbeperking aan te passen, in theorie een gelijkere behandeling van vreemd en eigen vermogen kan worden bereikt.

In het derde hoofdstuk luidde de onderzoeksvraag als volgt: "Wat is de werking van de generieke aftrekbeperking?" Aan de hand van kamerstukken is gekeken of de bepalingen in art.15b Wet VPB, waarbij geconcludeerd is dat de definities van begrippen duidelijk zijn geformuleerd. Er zijn echter nog enkele vraagtekens over het activeren van rente als voortbrengingskosten. Verder is de formule voor de gecorrigeerde winst gebaseerd op de fiscale winst, waardoor er geen sprake kan zijn van tax planning en deze aansluit bij de economische activiteiten van de belastingplichtige.

Toch is naar mijn mening een punt van kritiek in art. 15b Wet VPB, waaruit valt op te merken dat de staatssecretaris daar verder geen aandacht aan heeft besteed. Dit heeft te maken met de fiscale stimuleringsmaatregelen zoals de innovatie box of de milieu- en investeringsaftrek. Investerings die onder deze aftrekposten vallen, worden vaak gefinancierd met veel vreemd vermogen. Door deze aftrekposten wordt de gecorrigeerde winst lager, hierdoor kan het voorkomen dat een bedrijf eerder wordt getroffen door de renteaftrekbeperking, terwijl zij juist investeren in de toekomst van Nederland.

De derde deelvraag is als volgt geformuleerd: 'Heeft Nederland de renteaftrekbeperking juist geïmplementeerd?' In het vierde hoofdstuk is dan ook aan de hand van de nationale wetgeving, percentage, keuzes uit de richtlijn en implementatie in omliggende landen gekeken of Nederland de juiste keuzes heeft gemaakt. Het kabinet heeft voor een strenge implementatie gekozen, dit is onder andere terug te zien in het uiteindelijke verlaagde percentage van 20%, de verlaagde drempel van één miljoen euro en het niet implementeren van gestelde verzachtende keuzes in de richtlijn. Daarnaast heeft de wens naar een gelijkere fiscale behandeling van vreemd vermogen en eigen vermogen naast grondslaguitholling tegen te gaan negatieve gevolgen voor bepaalde groepen zoals bijvoorbeeld het MKB en de woningbouwcorporaties.

De laatste deelvraag staat beschreven in hoofdstuk 5 en luidde als volgt: 'Wordt er voldoende rekening gehouden met het rechtvaardigheidsbeginsel bij de implementatie van de renteaftrekbeperking?' Rechtvaardigheid is een lastig begrip om te benaderen, omdat iedereen rechtvaardigheid anders ervaart. Aan de hand van de ideeën van Gribnau heb ik

het rechtvaardigheidsbeginsel opgesplitst in drie beginselen.

Het eerste beginsel betreft rechtsgelijkheid, maar uit dit begrip wordt het niet duidelijk welke gevallen ongelijk worden behandeld. Dus dient dit worden aangevuld met het doelmatigheidsbeginsel, dit beginsel laat zien welke gevallen gelijk behandeld moeten worden. Als derde beginsel wordt er nog gekeken naar rechtsgelijkheid, er moet immers bepaald worden waar een belastingplichtige recht op heeft. Deze drie beginselen samen geven volgens Gribnau een beeld van rechtvaardigheid.

De rechtsgelijkheid van de renteaftrekbeperking is getoetst aan het kader dat is ontwikkeld door het EHRM. Uit deze toetsing is gebleken dat er geen sprake is van schending van rechtsgelijkheid, omdat de renteaftrekbeperking generiek van toepassing is. Dit betekent dat gelijke gevallen niet ongelijk worden behandeld. Vervolgens is de renteaftrekbeperking getoetst aan het criterium van rechtszekerheid. De renteaftrekbeperking in art. 15b Wet VPB is duidelijk geformuleerd en belastingplichtigen kunnen op basis van voorgaande jaren een schatting maken of zij worden geraakt. Naar mijn mening voldoet de renteaftrekbeperking dus aan het criterium van rechtszekerheid. Tot slot is gekeken naar doelmatigheid, waarbij wordt beoordeeld of de wettelijke regeling haar doel bereikt.

Het voornaamste doel van de renteaftrekbeperking is het tegengaan van grondslaguitholling, met als positieve bijkomstigheid een gelijkere behandeling van vreemd vermogen en eigen vermogen. Ik concludeer dan ook dat de renteaftrekbeperking haar doelen behaalt en daarmee voldoet aan doelmatigheid. Bovendien zijn de kosten voor de uitvoering relatief laag in vergelijking met de opbrengsten van de renteaftrekbeperking.

De onderzoeksvraag van deze scriptie luidde: "In hoeverre is de strenge maar robuuste implementatie van de renteaftrekbeperking in art. 15b Wet VPB gerechtvaardigd?"

De huidige implementatie van de renteaftrekbeperking in art. 15b Wet VPB is gerechtvaardigd. De gehanteerde percentages, drempel en werking van de renteaftrekbeperking zijn namelijk gerechtvaardigd. Wel wil ik het kabinet aanbevelen om zorgvuldig te zijn bij het streven naar een gelijkere behandeling van vreemd vermogen en eigen vermogen door middel van het aanpassen van de drempel en/of het percentage. Het is daarom belangrijk om rekening te blijven houden met de kapitaalstructuur van bedrijven en het effect van de renteaftrekbeperking op zowel bedrijven in de private als in de publieke sector in acht te nemen. Bovendien is gebleken dat de kapitaalstructuur van het MKB in de afgelopen jaren al is versterkt, waardoor de stabiliteit van de economie al verbeterd is.

Daarnaast adviseer ik het kabinet om een standalone vrijstelling in te voeren om de lasten voor woningbouwcorporaties te verlichten. Deze groep heeft een maatschappelijke taak en is niet gericht op internationale grondslaguitholling. Bovendien hebben woningbouwcorporaties geen keuze in hun kapitaalstructuur.

In vergelijking met omliggende landen is de Nederlandse implementatie van de renteaftrekbeperking strenger. Bovendien zijn bepaalde vrijstellingen niet geïmplementeerd met als doel een gelijkere behandeling van vreemd vermogen en eigen vermogen. Naar mijn mening zijn deze keuzes vooral gemaakt om de opbrengsten van de renteaftrekbeperking te verhogen. Daarnaast heeft de strengere implementatie ten opzichte van de omliggende

landen een negatief effect op het vestigingsklimaat voor bedrijven, iets waar het kabinet bij de implementatie geen rekening mee heeft gehouden. Naar mijn mening moet het kabinet de renteaftrekbeperking gebruiken als een maatregel om grondslaguitholling tegen te gaan, en niet als een straf voor vennootschapsbelastingplichtigen die meer gebruik maken van vreemd vermogen.

Ik ervaar de huidige implementatie dan ook meer als streng dan als robuust, gezien de gemaakte keuzes bij de implementatie van art. 15b Wet VPB. Een mogelijk vervolgonderzoek zou kunnen ingaan op het daadwerkelijke effect van de renteaftrekbeperking op de kapitaalstructuur van bedrijven.

Literatuurlijst

Artikelen

Bogaert, *WFR 2023/113*

F.J.W.M. Bogaert en H.J. Bresser, 'De onevenredige gevolgen van recente wetswijzigingen in de winstfeer voor de belastingheffing van gemeenten', *WFR 2023/113*

Boltjes, *2021/3.3.1*

R. Boltjes en F.J. Elsweier, 'onzakelijke lening', *2021/3.3.1*

Bouwens, *8 januari 2018*

J. Bouwens en A. Verriest, 'Hoe valide is EBITDA nog?', *executivefinance.nl*

Bouwman, *NTFR Beschouwingen 2018/21*

J.N. Bouwman, 'NTFR Beschouwingen 2018/21 - BEPS Action 4 en de uitstraling naar de Nederlandse vennootschapsbelasting', *NTFR Beschouwingen 2018/21*

Burger, *FFB 2022/1.2.2*

N.R. Burger, 'Gelijkere behandeling eigen en vreemd vermogen', *FFB 2022/1.2.2*

Danen, *MBB 2019/45*

T. Danen, 'Earningsstrippingmaatregel: art. 15b vs. Zinsschranke 0-1?', *MBB 2019/45*

Eijk, *WFR 2019/162*

G.I. van Eijk en R. Snoeij, 'Het reilen en zeilen van geactiveerde rente in de earningsstrippingregeling', *WFR 2019/162*

Elsweier, De implementatie van anti-belastingontwijkingrichtlijn 1 (ATAD 1)

F.J. Elsweier, 'De implementatie van anti-belastingontwijkingrichtlijn 1 (ATAD 1)',

Elsweier, *WFR 2020/4*

F.J. Elsweier en Y.E. Noij, 'De verrekening van voorvoegingsrenten en -verliezen', *WFR 2020/4*

Hurk, *WFR 2016/233*

H.T.P.M van den Hurk en S.J.P Ubachs, 'De EBITDA-regel binnen OESO-en EU-verband, een verstandige keus? (deel I)', *WFR 2016/233*

Gribnau, *WFR 1995/1889*

J.L.M. Gribnau, 'Belastingrechtvaardigheid: een idee-fixe?', *WFR 1995/1889*

Korving, *WFR 2020/80*

J.J.A.M. Korving en G.J.W. de Ruiter, 'Wie kan dat betalen? Onze huur!', *WFR 2020/80*

Marres, *2020/8.2*

O.C.R. Marres, 'Het onderscheid tussen eigen en vreemd vermogen', *2020/8.2*

Niessen, *TFB 2009/01*

R.E.C.M. Niessen, 'De belastingrechter en het gelijkheidsbeginsel', *TFB 2009/01*

Nijkeuter, *WFR 2019/201*

E. Nijkeuter en L. Brillman, 'Over de fiscale gevolgen van een "fiscale EBITDA" als maatstaf', *WFR 2019/201*

Nus, *NTFR-A 2019/1*

F.G.H. van Nus, ‘Rente’ in de earningsstrippingregeling’, *NTFR-A 2019/1*

Redactie, *NTFR 2019/880*

Redactie, ‘Overzicht moties en toezeggingen tweede kamer’, *NTFR 2019/880*

Ruijschop, *NTFR Beschouwingen 2019/14*

M.H.C. Ruijschop, ‘NTFR Beschouwingen 2019/14 – De Nederlandse earningsstrippingmaatregel: deel 2, de verdieping’, *NTFR Beschouwingen 2019/14*

Smit, *MBB 2018/25*

D.S. Smit, ‘De Nederlandse implementatie van de earningstrippingbepaling uit ATAD 1’, *MBB 2018/25*

van Strien, *WFR 2018/19*

J. van Strien, ‘Beperking renteaftrek via EBITDA-regels in ATAD1’, *WFR 2018/19*

Vleggeert, *2008/2.3.2*

J. Vleggeert, ‘De zelfstandigheidsgedachte’, *2008/2.3.2*

Boeken

Bouwman & Boer, 2021

J.N. Bouwman en M.J. Boer, ‘Wegwijs in de Vennootschapsbelasting’,

J.L.M. Gribnau, Rechtsbeginselen en evaluatie van belastingwetgeving, in: A.C. Rijkers en H. Vording (red.), *Vijf jaar Wet IB 2001*, Deventer: Kluwer 2006, p. 42 e.v.

Jurisprudentie

Hoge Raad 15 februari 1956, ECLI:NL:HR:1956:AY2002, BNB 1956/102

Hof ’s-Hertogenbosch 17-4-2014, ECLI:NL:GHSHE:2014:1123

Parlementaire stukken

Kamerstukken II, 2018/2019, 35 028, nr. 21

Kamerstukken II, 2018/2019, 35 030, nr. 3

Kamerstukken II, 2018/2019, 35 030, nr. 7

kamerstukken II, 2018/2019, 35 050, nr. 14

Kamerstukken II, 2020/2021, 35 927, nr.12

Kamerstukken II, 2021/2022, 29 453, nr. 543

Overige

Belastingdienst. (2023a, maart 29). *Milieu-investeringsaftrek (MIA)/Willekeurige afschrijvingen milieu-investeringen (VAMIL)*.

Belastingdienst. (2023b, maart 29). *Innovatiebox*.

OECD, Limiting Base Erosion Involving Interest Deductions And Other Financial Payments action 4-2016

Onderzoek fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen, 2021

Regeerakkoord 2017, 'vertrouwen in de toekomst'

Richtlijn 2016/1164, (PbEU 2016, L193/1)

Vakstudie vennootschapsbelasting, art 3.25 wet IB 2001 aant. 27.3, 'belang onderscheid tussen eigen en vreemd vermogen'

Wetenschappelijke raad voor het regeringsbeleid (WRR), 'Samenleving en financiële sector in evenwicht'